

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

KATEDRA PRÁVA

Pojištění odpovědnosti podnikatele s přihlédnutím k náhradě škody

Liability Insurance of Businessman with regard to Compensation

Student: Bc. Jan Veverka

Vedoucí diplomové práce: Ing. Martina Krügerová, Ph.D.

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jan Veverka**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: **Pojištění odpovědnosti podnikatele s přihlédnutím k náhradě škody**
Liability Insurance of Businessman with regard to Compensation

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Pojištění odpovědnosti
 3. Nový občanský zákoník a náhrada újmy
 4. Podoba pojištění odpovědnosti podnikatelů na českém pojistném trhu
 5. Srovnání výluk z pojištění a připojistitelných rizik vybraných pojišťoven v souvislosti s náhradou škody
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- JANDOVÁ, L., P. ŠLAUF a J. SVEJKOVSKÝ. *Pojištění v novém občanském zákoníku: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 353 s. ISBN 978-80-7400-530-5.
NOVOTNÝ, P., P. KOUKAL a E. ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník: Náhrada škody*. Praha: Grada Publishing, 2014. 139 s. ISBN 978-80-247-5165-8.
SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2012. 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martina Krügerová, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 25.04.2015

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

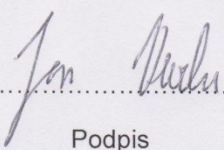

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 24.4.2015

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji Ing. Martině Krügerové, Ph.D. za odborné vedení a trpělivost v celém průběhu zpracování diplomové práce. Mé poděkování patří též JUDr. Gabriele Kretschmannové, za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Pojištění odpovědnosti	9
2.1	Všeobecné vymezení pojmu pojištění odpovědnosti	9
2.2	Historie pojištění odpovědnosti	10
2.3	Členění pojištění odpovědnosti za škodu	12
2.3.1	Členění dle odpovědného subjektu.....	12
2.3.2	Členění dle velikosti rizika	13
2.4	Změny pojištění odpovědnosti v NOZ.....	14
2.5	Typy pojištění odpovědnosti pro podnikatele.....	15
2.5.1	Zákonná pojištění odpovědnosti	15
2.5.2	Smluvní pojištění odpovědnosti	15
2.6	Riziko.....	16
2.6.1	Pojistitelná rizika	18
2.6.2	Připojistitelná rizika	18
2.6.3	Nepojistitelná rizika	19
3	Nový občanský zákoník a náhrada újmy	20
3.1	Způsob náhrady újmy	22
3.2	Obecný vznik odpovědnosti.....	25
3.3	Odpovědnost dle NOZ.....	26
3.4	Subjektivní či objektivní porušení povinnosti	27
3.5	Porušení smluvní povinnosti.....	28
3.6	Porušení zákonné povinnosti a porušení dobrých mravů	29
3.7	Příčinná souvislost.....	30
3.8	Omezení povinnosti k náhradě újmy.....	31
4	Podoba pojištění odpovědnosti podnikatelů na českém pojistném trhu ..	33

4.1	Pojištění profesní odpovědnosti.....	33
4.2	Typy dobrovolného smluvního pojištění.....	37
4.3	Rizika standardně zařazená do základního rozsahu pojištění	37
4.3.1	Obecná odpovědnost za újmu	37
4.3.2	Škoda nebo újma způsobená provozní činností	38
4.3.3	Škoda vzniklá při zanedbání dohledu	39
4.3.4	Škoda způsobená věcí	40
4.3.5	Odpovědnost za škodu na věcech odložených a vnesených.....	40
4.3.6	Odpovědnost za provoz dopravních prostředků	42
4.3.7	Odpovědnost v pracovně právních vztazích.....	43
4.4	Rizika standardně připojistitelná	45
4.4.1	Odpovědnost za škodu na věcech převzatých	45
4.4.2	Odpovědnost za škodu na věcech užívaných.....	46
4.4.3	Odpovědnost za škodu či újmu způsobenou vadným výrobkem .	46
4.5	Obtížně pojistitelná a nepojistitelná rizika	47
5	Srovnání výluk z pojištění a připojistitelných rizik.....	49
5.1	Modelová společnost.....	49
5.2	Výběr pojistitelů	52
5.3	Srovnání nabídek pojistitelů.....	53
5.3.1	Újma na hmotné věci	56
5.3.2	Čistá finanční škoda	56
5.3.3	Nemajetková újma.....	57
5.3.4	Újma způsobená vadou výrobku.....	58
5.3.5	Věci užívané a převzaté	59
5.3.6	Oprávněné náhrady škody.....	60
5.3.7	Pokuty a penále	62
5.3.8	Výluky profesní odpovědnosti	62

5.4	Další ujednání týkající se pojištění.....	63
5.5	Cenové srovnání.....	64
5.6	Vyhodnocení srovnávací analýzy	65
6	Závěr	68
	Seznam použité literatury.....	73
	Seznam tabulek	77
	Seznam zkratek	78
	Seznam příloh.....	80

1 Úvod

Rekodifikace soukromého práva, ve formě zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, obecně označovaného jako nový občanský zákoník¹, vstoupila v účinnost 1. 1. 2014. Tato nová právní úprava vzbudila bouřlivý ohlas odborné, ale také laické veřejnosti. Důvodem k těmto velmi výrazným projevům pak byly mnohé změny, které NOZ obsahuje. Nejedná se totiž o pouhou novelu zákona, ale o kompletní přepracování velmi širokého spektra společenských vztahů, z nichž naprostá většina došla větších či menších zákonných změn. Právě toto široké spektrum společenských vztahů je nejspíše zdrojem velkého zájmu veřejnosti. Ať už v občanském životě nebo v podnikatelské praxi, všude přináší NOZ určité změny a v mnoha ohledech posouvá právo do zcela nové roviny.

Jednou z takových oblastí, která byla novou právní úpravou silně dotčená, je i náhrada škody, respektive újmy. Celá tato oblast doznala podstatných obsahových i menších formálních změn. Z těchto změn je patrný silný tlak zákonodárců na liberalizaci soukromého práva a také tlak na soukromé subjekty, aby se co nejvíce samy ucházely o své právní nároky. Náhrada škody, jejíž podoba byla již dlouhou dobu ustálena, se rozšířila na náhradu újmy. Společně s tímto novým termínem vznikly také nové druhy odpovědnosti, které byly v dosavadním vnímání odpovědnosti neznámé.

Jako reakce na novou podobu odpovědnostních vztahů, došlo také ke změnám v pojištění odpovědnosti. Pojistné podmínky jednotlivých pojistitelů musely být pozměněny, aby vyhovovaly podmínkám a terminologii NOZ a také nabídnout klientům nové druhy pojistné ochrany. Skrze pojištění odpovědnosti podnikatelů poskytují pojistitelé pojistnou ochranu na velice širokou škálu pojistných rizik. Od těch nejdrobnějších škod až po újmy velkého rozsahu. Navíc je podnikatelská sféra velice široká a variabilní a pojistitelé musí konfigurovat své pojistné produkty vždy takovým způsobem, aby tyto co nejvíce vyhovovaly všem klientům.

¹ Dále jen NOZ

Smyslem práce je vyzdvihnout podobu pojištění odpovědnosti podnikatelských subjektů a také nejpodstatnější faktory, které jej definují. Společně s tímto také popsat podobu náhrady újmy v NOZ a její vztah k pojištění odpovědnosti. V návaznosti na tento výklad je také uvedena podrobná srovnávací analýza, která srovnává konkrétní podobu pojištění odpovědnosti podnikatelů v kontextu modelové společnosti.

Cílem práce je zhodnotit význam pojištění odpovědnosti podnikatele v souvislosti se změnami občanského zákoníku a se změnami určení výše a způsobu náhrady škody.

Metody využití v práci k dosažení zadaného cíle jsou analýza, syntéza, modelování a komparace.

Samotný text práce je rozdělen na několik na sebe navazujících celků. Obsahem druhé kapitoly je vymezení pojmu pojištění odpovědnosti. V kapitole je předkládána historie pojištění odpovědnosti, jeho logické členění, typy, ale také rozdělení odpovědnostních rizik, s nimiž se lze v pojištění setkat.

Třetí kapitola je věnována změnám, které přináší nový občanský zákoník a které působí na pojištění odpovědnosti. Dále jsou v textu rozebrány okolnosti, které vedou ke vzniku odpovědnosti, vymezení subjektivní a objektivní odpovědnosti, nebo způsoby omezení povinnosti k náhradě újmy.

Text čtvrté kapitoly je již zaměřen na konkrétní podobu pojištění odpovědnosti, s jakou se lze setkat na českém pojistném trhu. V kapitole je podrobně popsána podoba pojištění profesní odpovědnosti, standardně pojistitelná rizika a také možnosti připojištění, tedy rizika obecně zařazována mezi připojistitelná. Nastíněny jsou také obvyklé výluky z pojištění.

Obsah páté kapitoly je zaměřen na praktickou část práce. Na příkladu modelové společnosti jsou srovnávány pojistné podmínky tří vybraných pojistitelů fungujících na českém pojistném trhu. Tento modelový příklad je nakonfigurován na základě poznatků zjištěných za pomoci makléřského dotazníku, který je součástí příloh práce. Na základě parametrů modelové společnosti, nastavených v rámci makléřského dotazníku je pak srovnávána také nabídka pojištění odpovědnosti

vybraných pojistitelů. V závěru kapitoly je pak předloženo nejen srovnání v rámci pojistných podmínek a návrhu pojistných smluv, ale také cenová nabídka pojistitelů.

2 Pojištění odpovědnosti

Aby byl následující výklad jasný a srozumitelný, je účelné seznámit se s několika základními pojmy. Těchto několik důležitých pojmů týkajících se odpovědnosti, ale také pojmy vykládané NOZ, jsou podstatné pro identifikaci pojištění odpovědnosti podnikatelů. Představme si tedy podobu tohoto pojištění.

2.1 Všeobecné vymezení pojmu pojištění odpovědnosti

Pojištění, jako způsob ochrany majetkových i nemajetkových zájmů subjektů, je neodmyslitelnou součástí nejen podnikatelské sféry, ale také občanského života. Uplatňováno je v souvislosti s riziky, jež přirozeně provázejí lidské společenství. A je to právě interakce jednotlivých subjektů tohoto společenství, která vyvolává vzájemné vazby a zároveň s těmito vazbami spjatou vzájemnou odpovědnost.

Projevuje-li se svobodný a samostatný subjekt určitého společenství daným způsobem a zároveň, mají-li tyto projevy vliv na jeho okolí, je přirozené požadovat od toho subjektu odpovědné chování. Za takové chování lze bezesporu označit především chování směřující ke vzájemnému prospěchu všech dotčených subjektů, nebo alespoň nevyvolávající dotčeným subjektům škodu. Především z tohoto důvodu uvažujeme o odpovědnosti každého takového subjektu a o právu společenství tuto odpovědnost rozumně požadovat.

Vzhledem ke skutečnosti, že sám zákon přiznává samostatným subjektům, ať již právníckým či fyzickým osobám povinnosti, za jejichž porušení jsou povinny nést odpovědnost, vznikají také způsoby vlastní ochrany při neúmyslném porušení těchto povinností.

Jedním z takových způsobů ochrany je i pojištění odpovědnosti. Uvedme si definici pojištění odpovědnosti dle Zárybnické (2010, s. 49): *„Pojištění odpovědnosti za škodu poskytuje pojistnou ochranu pro případ, kdy dotyčný subjekt (právnícká či fyzická osoba – ať už podnikající či jako občan v běžném občanském životě či jako zaměstnanec v pracovně právních vztazích) odpovídá třetím osobám za škodu a je těmto subjektům, právníckým či fyzickým osobám, povinen takto vzniklou škodu uhradit“.*

Z této definice je patrné, že v případě, kdy způsobíme újmu třetím osobám, vzniká nám odpovědnost k náhradě takto vzniklé újmy. Máme-li však uzavřené pojištění odpovědnosti, zavazuje se pojistitel převzít za nás závazek k náhradě takové újmy. Je samozřejmé, že tato definice je příliš obecná a v rámci pojistné ochrany existuje velké množství výluk a omezení, na něž se pojištění odpovědnosti vztahovat nebude, ovšem princip tohoto pojištění je vystižen přesně.

„Z hlediska konstrukce pojištění vychází ObčZ² z toho, že pojištění odpovědnosti za škodu či újmu může být sjednáno pouze jako pojištění škodové, které směřuje k vyrovnání úbytku majetku vzniklého v důsledku pojistné události ... Pojištění odpovědnosti nesmí vést k obohacení“ (Jandová et al., 2014, s. 310).

Pro ilustraci uvedme definici odpovědnostního rizika dle Skippera et al. (2007, s. 22): *„Odpovědnostní riziko je nejistota spojená s finanční odpovědností vyplývající z ublížení na zdraví (včetně smrti) nebo finanční újmy, kterou osoba nebo entita způsobí ostatním“*³. Za zmíněnou entitu lze považovat pojem právnická osoba.

2.2 Historie pojištění odpovědnosti

K první skutečné úpravě pojištění odpovědnosti v zákonném dokumentu došlo při vytváření rakouského občanského zákoníku, kdy byla také prvně upravena pojišťovací smlouva. Pojišťovací smlouva a s ní také tehdejší úprava pojištění odpovědnosti spadaly mezi smlouvy odvážné, které tzv. *„slibují a přijímají naděje ještě nejistého prospěchu“*. Právní úprava však byla velmi slabá a vyžadovala značné zpřesnění.

Za přelomový lze považovat začátek 20. století, kdy po vzoru Německa a Švýcarska vznikl ucelený a samostatný dokument upravující oblast pojistných smluv i v tehdejší Rakousko – Uhersku. Právní předpis byl vypracován na základě tehdejšího vnímání pojistné smlouvy. Ta měla podle již zažitého vnímání splňovat tři základní znaky. Prvním znakem byla nejistota o výsledek v momentě uzavírání pojistné smlouvy, tedy vázání plnění z pojistné smlouvy na určitou nejistotu a zároveň

² Rozuměj NOZ

³ *„Liability risk is uncertainty related to financial responsibility arising from bodily injury (including death) or loss of wealth that person or an entity causes to others“*

možnou skutečnost. Druhým znakem pojišťovací smlouvy pak byl fakt, že plnění z pojistné smlouvy kompenzuje určitým způsobem majetkovou potřebu, ke které došlo vlivem skutečností, pro něž byla uzavřena pojistná smlouva. Tímto se také odlišilo vnímání pojistné smlouvy od loterie, se kterou byla pojistná smlouva velice často srovnávána. Rozdíl spočíval právě v možnosti nepřiměřeného obohacení v případě loterie, ale pouze majetkové kompenzace v případě pojistné smlouvy. Za poslední a třetí znak pojišťovací smlouvy se považoval způsob, jakým pojistník plnil svou část pojistné smlouvy, tedy průměrným ekvivalentem k případnému pojistnému plnění (Zárybnická, 2010).

Až teprve v roce 1934 došlo v Československém pojišťovnictví k vytvoření jednotného a uceleného dokumentu, který upravoval soukromé právo pojistné a s ním také pojištění odpovědnosti. Poválečný vývoj pojišťovacího práva navázal na předválečnou úpravu, ovšem jeho podoba se velice záhy změnila a od roku 1950 jej upravoval nový zákon č. 189/1950 Sb. o pojistné smlouvě. Tento byl nahrazen až roku 1964, kdy byla právní úprava pojištění zařazena do občanského zákoníku jakožto služba. Od roku 1980 až do roku 2004, nedošlo v pojišťovacím právu k žádným změnám a stávající zákon nahradil až zákon č. 37/ 2004 Sb., o pojistné smlouvě a změně souvisejících zákonů⁴ (Čechová et al., 2012).

Největší změnu však přináší zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník⁵, jež nenahrazuje pouze některá ustanovení či vybrané zákony, ale velice komplexně rekonstruuje celou oblast soukromého práva, do kterého úprava odpovědnosti a pojistné smlouvy bezesporu patří. Tento zákon nahrazuje a ruší více než dvacet zákonů a přináší jednotnou a celistvou úpravu soukromého práva. V účinnost vstoupil NOZ od 1.1.2014 a dvouletá legisvakanní doba poukazuje na jeho rozsah a snahu zákonodárců o plynulý přechod na nový právní řád. Již během tohoto období se však NOZ střetával s kritikou jak odborné tak laické veřejnosti, která poukazovala především na nedostatečný výklad nových ustanovení.

Především pak v oblastech předchozích zákonů, jejichž stabilní výklad zajišťovala rozsáhlá judikatura, se zvedala rozsáhlá vlna obav z nesprávného výkladu nového zákona. Ani po více než roce účinnosti NOZ nelze jednoznačně

⁴ Dále jen zákon o pojistné smlouvě

⁵ Dále jen nový občanský zákoník nebo NOZ

posoudit jeho kvality, a to především díky stále chybějící judikatuře. Mnoho změn prošlo prozatím bez povšimnutí veřejnosti, mnohé pak byly nesprávně interpretovány sdělovacími prostředky, ovšem mnoho změn lze považovat za pozitivní. Z celého zákona je nejvíce patrná snaha autorů o volnost osob, a to především o možnost svobodné volby.

2.3 Členění pojištění odpovědnosti za škodu

Odpovědnost za škodu je velice široký pojem, který obsahuje velké množství možných nehod, omylů, opomenutí a chyb, ať již v oblastech, jež jsou svázány s běžným občanským životem, nebo v oblastech, které považujeme za pevně spjaté s podnikáním a průmyslem. Těžko si ovšem v běžné pojišťovací praxi představit pouze jeden druh pojištění, jenž současně vyhovuje rodině s malým dítětem a současně také leasingové společnosti. Proto je třeba vyzdvihnout rozčlenění pojištění odpovědnosti podle určitých zásad.

Jako základní dvě členění pojištění odpovědnosti použijeme členění dle odpovědného subjektu a dle velikosti rizika. Tyto dvě kategorie nám pomohou specifikovat oblast našeho zájmu, kterou je malý či středně velký podnikatelský subjekt. Jako třetí kategorii lze využít také členění pojištění odpovědnosti dle právní závaznosti, ovšem celá tato kategorie popisuje oblast malého a středního podnikatelského subjektu, a z toho důvodu je v práci popsána dále jako typy pojištění podnikatele.⁶

2.3.1 Členění dle odpovědného subjektu

Členění pojištění dle subjektu, který odpovídá za riziko, je v pojišťovnické praxi nejspíše tím nejčastějším. Vždyť právě mezi těmito dvěma kategoriemi, kterými jsou podnikatelské subjekty a soukromí občané, nalezneme největší rozdílnost co do druhu rizik a především co do rozsahu případné újmy. Pro pochopení rozdílnosti těchto dvou kategorií je třeba tyto blíže popsat.

⁶ 2.5 Typy pojištění odpovědnosti pro podnikatele

Jak vyplývá z názvu - pojištění odpovědnosti za škodu v občanském životě - jedná se o pojistný produkt určený soukromým osobám. Důležitým hlediskem, které charakterizuje tuto oblast pojištění, je riziko škod menšího rozsahu, než je tomu v případě podnikatelských subjektů. Pojistná rizika tohoto produktu vycházejí především z oblastí, ke kterým může běžně v občanském životě dojít. Zárybnická (2010, s. 52) je rozčleňuje jako: „*pojištění odpovědnosti za škodu členů domácnosti, pojištění odpovědnosti za škodu občana z vlastnictví či držby nemovitosti, pojištění odpovědnosti za škodu občana jako zaměstnance za škodu, kterou způsobí svému zaměstnavateli.*“

Analogicky k pojištění odpovědnosti za škodu občanů je pojištění odpovědnosti za škodu podnikatelských rizik zaměřeno především na rizika související s podnikatelskou činností a podnikatelskými subjekty. Tato kategorie je však ve své podstatě velice široká, jelikož pokrývá organizace, ve kterých figuruje pouze sám vlastník a zároveň společnosti, jež mohou mít stovky zaměstnanců, více jednatelů a především management, jenž je zcela oddělen od vlastnické struktury. Zároveň jsou však všechny tyto subjekty vzájemně propojeny a pojištění odpovědnosti se v obecné rovině musí dotýkat všech rizik, která s nimi souvisí. Nelze v tomto případě počítat pouze s jakousi odpovědností společnosti ke třetím subjektům, ale také s odpovědností managementu či snad zaměstnanců vůči společnosti samotné.

Zárybnická (2010, s. 52) uvádí následující čtyři skupiny produktů „*pojištění odpovědnosti za škodu z provozu organizace včetně pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem, pojištění profesní odpovědnosti, pojištění odpovědnosti dopravce a zasilatele, pojištění odpovědnosti managementu – vedoucích podniků, členů představenstva a dozorčí rady.*“

2.3.2 Členění dle velikosti rizika

Riziko, tedy míra pravděpodobnosti vzniku škodní události, je jedním z nejdůležitějších hledisek, s nímž pojistitel pracuje. Velikost rizika je pak úzce spjata s hodnotou pojišťovaného majetku. Je jasné, že ani pojistitel nemůže pojišťovat klientovi jakkoliv velké riziko a musí zohledňovat vlastní možnosti zajištění. Rozdělujeme tedy dvě základní kategorie rizik.

Malá a střední rizika jsou taková, které může pojistitel pojišťovat zcela běžně bez potřeby zvláštních úprav pojistných podmínek. Jak uvádí Zárbybnická (2010, s. 54) „*Za malá a střední rizika se považují taková rizika, kde celková pojistná částka pro movitý a nemovitý majetek, pojišťovaný v rámci jedné pojistné smlouvy na jednom místě pojištění v jednom pojistném roce, nepřevyší pevně stanovenou pojistnou částku, případně limit pojistného plnění⁷ (jež stanoví interní předpisy pojistitele) a zároveň nepřevyší v pojištění odpovědnosti za škody rovněž určenou pojistnou částku (limit pojistného plnění).*“

Pojištění velkých rizik je naopak mnohem složitější záležitostí, se kterou souvisí zapojení specializovaných pracovníků pojistitele, vytváření nestandardních pojistných podmínek, odlišných sazebníků a velice individuální přístup ke klientovi. U pojištění velkých rizik je často nutné jednání nejen klienta a pojistitele, ale také zajišťovatele. Zajišťovatel pak může vyloučit zajištění některých specifických rizik. V takovém případě musí přijmout pojistitel celou hodnotu rizika na svůj vlastní vrub, či cedovat pojištění jiným způsobem.

2.4 Změny pojištění odpovědnosti v NOZ

Pojištění odpovědnosti je nově upraveno v novém občanském zákoník v rámci pododdílu 10, § 2861 - § 2867. Tato obecná právní úprava specifikující zákonnou podobu pojištění odpovědnosti vychází z předešlé právní úpravy. Ačkoli zákonodárce většinu těchto paragrafů upravuje co do formální podoby, z hlediska obsahové náplně jsou tato ustanovení velice podobná a odlišují se pouze drobnými odchylkami.

S nejvýznamnějšími změnami souvisejícími s pojištěním odpovědnosti se můžeme setkat v oblasti náhrady škody, kterou zákonodárce podstatným způsobem přepracoval a značně pozměnil směr uvažování o pojištění odpovědnosti.

⁷ Limitem pojistného plnění rozumíme pojistitelem stanovenou horní hranici plnění vztahující se k jedné pojistné události.

2.5 Typy pojištění odpovědnosti pro podnikatele

Pravděpodobně nejzásadnějším rozdělením pojištění odpovědnosti je dle právní závaznosti. Základní dvě kategorie jsou zákonná pojištění a pojištění smluvní, přičemž u smluvních pojištění rozlišujeme dále, zda se jedná o pojištění povinná nebo dobrovolná. Tyto kategorie je třeba dále vysvětlit.

2.5.1 Zákonná pojištění odpovědnosti

Zákonné pojištění odpovědnosti, je zvláštním typem pojištění především z toho důvodu, že jeho vznik není podmíněn uzavřením pojistné smlouvy. Tento typ pojištění vzniká už na základě určité právní skutečnosti, stanovené právní normou. Jediným v současnosti existujícím druhem pojištění tohoto typu je „*Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání*“ jež má zaměstnavatel povinnost hradit za každého zaměstnance v pracovněprávním vztahu. Toto pojištění ze zákona vzniká prvním dnem uzavření pracovněprávního vztahu a zaměstnavatel má povinnost oznámit pojistiteli tento pracovněprávní vztah.

Všichni zaměstnavatelé, kteří se rozhodli uzavřít toto pojištění jako smluvní před 31. 12. 1992 u České pojišťovny a.s., zůstali pojištěni beze změny. Od 1. 1. 1993 přešlo toto pojištění do režimu zákonného pojištění a všichni ostatní zaměstnavatelé jsou pojištěni u pojišťovny Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group, u které mají také ohlašovací povinnost.

2.5.2 Smluvní pojištění odpovědnosti

Jak již název druhu pojištění napovídá, vzniká toto pojištění na základě smlouvy mezi pojistitelem a pojistníkem. Lze však dále rozlišovat na pojištění smluvní povinná a dobrovolná. Popišme tedy nejdříve pojištění smluvní povinná.

Jedná se pojištění, která nevznikají ze zákona, ovšem zákon vymezuje činnosti, jejichž výkon zapříčiňuje vznik odpovědnosti za škodu. Nejtypičtějším příkladem, vztahujícím se jak na podnikatelské subjekty, tak na soukromé osoby, je pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla. Dále jsou to v zákoně

vymezeny některé profese, na jejichž profesionalitu jsou kladeny vyšší požadavky a při výkonu těchto profesí může docházet k velkým škodám. Pojištění tak chrání klienty či spotřebitele těchto profesí před následky škod. Stejně tak tvoří pojištění ochranu pro vykonavatele těchto profesí samotné. V praxi je toto pojištění často označováno jako pojištění profesní odpovědnosti a lze ho nalézt u celé řady pojišťoven.

Smluvní pojištění dobrovolná, jak vyplývá z názvu, vznikají také smlouvou mezi pojistitelem a pojistníkem, a to zcela dobrovolně. Jedná se o velice široké spektrum pojistných smluv od pojištění majetku občanům, pojištění odpovědnosti profesí, u kterých není toto pojištění vyžadováno zákonem až po pojištění managementu velkých korporací. Mnohokrát se také můžeme setkat s praktickou situací, kdy zákon nestanovuje povinnost pojištění, ovšem podnikatelská praxe je vyžaduje. Kupříkladu ve stavebnictví či námořní přepravě je podnikání bez pojištění téměř nemožnou záležitostí (Zárybnická, 2010).

Je tedy patrné, že velká část pojistných smluv, je v praxi ponechána na dobrovolném rozhodnutí podnikatelského subjektu, který má možnost si sám určit jaká podnikatelská rizika jsou pro něj nejpálčivější. Na druhé straně ovšem pojistitel neposkytuje pojistnou ochranu na každé riziko, se kterým může být podnikání spojováno. Některá rizika lze považovat za základní a budou součástí pojistného krytí u většiny pojistitelů v podobném, či stejném rozsahu. Pojišťování některých rizik však může být pro pojistitele v základním rozsahu pojištění nelukrativní, a proto pojištění těchto rizik zcela vylučují, nebo nabízejí pouze jako doplněk běžného pojištění, tedy připojištění. Přibližme si proto tyto kategorie rizik, jež mohou mít velký vliv na rozsah i cenu pojištění.

2.6 Riziko

Mimo výše zmíněnou velikost rizika, jež rozlišuje dvě základní kategorie rizik z hlediska schopnosti pojistitele krýt případné plnění z pojištění, rozlišujeme také možné typy rizik, jež jsou s podnikáním spjaté.

Riziko je jedním z absolutně zásadních faktorů, které jsou spojovány s podnikatelskými subjekty. Právě podnikatelem podstupované riziko je zdrojem

jeho příjmů či ztrát. V běžné podnikatelské praxi se pak lze setkat se širokou škálou podnikatelských rizik, jejichž výčet by byl velice dlouhý. Stejně tak lze nalézt mnoho různých podnikatelských přístupů, přičemž každý pohlíží na podnikatelské riziko jinak. Podnikatelé mohou být velice opatrní, podstupovat pouze minimální riziko a spokojit se také s nižším předpokládaným příjmem. Jiní podnikatelé naopak podstupují riziko raději, jelikož v případě podnikatelského úspěchu rostou jejich příjmy závratným tempem.

Je však třeba říci, že s rizikem je také vždy spojena možnost ztráty a současně i možnost vzniku povinnosti nahradit újmu. Odpovědnost, která spadá na vrub podnikatele, je velice široký pojem. Problematika podnikatelských subjektů v oblasti odpovědnosti je navíc značně ztížena faktem, že kromě zákonem stanovených povinností uzavírá také velké množství smluvních povinností. Má-li podnikatelský subjekt zájem být opatrný, je pro něj pojištění významným způsobem ochrany před rizikem. S tím je spojena snaha pojistitelů o vytváření nových pojistných produktů, které jsou určeny právě na ochranu před riziky vyplývajících ze smluvních povinností. Množství těchto produktů je téměř neuchopitelné, a proto se zaměříme na ty nejčastější a pro podnikatelskou praxi nejvýznamnější.

Riziko, jež se má stát součástí pojistné smlouvy a jež se pojistitel zavazuje krýt, musí splňovat několik základních požadavků. Takový požadavek ze strany pojistitele je naprosto logický, jelikož ten má pouze omezené možnosti ovlivnit přímo chování pojištěného a tedy také způsob, jakým se s rizikem zachází. Zároveň se však dostává do situace, kdy se zavazuje hradit případné plnění, jsou-li splněny podmínky pojistné smlouvy. Z toho důvodu jsou na pojišťovaná rizika kladeny specifické nároky a tyto musí splňovat následující vybraná kritéria.

Kritérium nahodilosti představuje podmínku, že k pojistné události nedošlo z vůle jakékoli zainteresované osoby. Události, které vedly k pojistnému plnění nelze předpovídat a jejich vznik nelze předpokládat. Kritérium jednoznačnosti vyžaduje od rizika, aby toto mohlo být přesně specifikováno a mělo přímou vazbu na vznik škodní události. Tedy, že lze přesně specifikovat riziko, bez možnosti záměny s jinými riziky. Kritérium odhadnutelnosti stanovuje podmínku, aby případná škodní událost byla pro pojistitele z finančního hlediska únosná. Jaká je tedy míra

pravděpodobnosti naplnění rizika a jaký bude mít újma rozsah. Kritérium nezávislosti znamená neprovázanost jednotlivých rizik navzájem a vylučuje jejich vzájemné ovlivňování.

Pro uchopení problematiky je účelné dále vymezit několik základních pojmů, jež budou oporou pro následující kapitoly. Především pak pro kapitolu čtvrtou, ve které si jednotlivé kategorie rizik spojených s podnikáním rozdělíme a detailně popíšeme v návaznosti na modelové příklady.

2.6.1 Pojistitelná rizika

Základním pojmem, jenž tvoří nejpodstatnější kategorii, jsou rizika běžně označovaná jako pojistitelná. Tato pojistitelná rizika je však účelné rozlišovat jako podnikatelská či určená pro občanskou sféru. V rámci obou se však jedná o rizika, s nimiž se lze běžně setkávat. Pro účely práce se soustředíme na taková rizika, jež jsou provázána především s podnikatelskou sférou. K těmto řadíme především obecnou odpovědnost, odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností, odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání, odpovědnost za škodu na věcech vnesených a odložených a další případy zvláštní odpovědnosti. Seznam jednotlivých rizik nelze zcela přesně určit, jelikož ten je vždy individuální pro každého pojistitele a bude srovnáván v páté kapitole této práce. Obecně však lze říci, že se jedná o základní rizika spojená s podnikáním, jež naplňují výše zmíněná kritéria.

2.6.2 Připojistitelná rizika

Oblast připojistitelných rizik je velice zvláštní skupinou, jelikož právě v této oblasti bude mezi jednotlivými podnikatelskými subjekty patrná rozdílnost jejich činnosti. Výše zmíněný základ pojištění může být pro některé podnikatele dostačující, ovšem v drtivé většině případů nepokrývá zcela ani zásadní oblasti podnikatelských rizik. Individualita jednotlivých podnikatelských subjektů se zde projevuje v podobě specifických požadavků na pojistitele. V této oblasti je také velmi podstatná činnost pojišťovacích zprostředkovatelů, kteří se snaží vhodnou skladbou pojistných produktů plně vyhovět potřebám pojistníka.

Nejčastěji připojišťovaná rizika jsou z oblasti odpovědnosti za škodu na věcech, které pojištěný užívá nebo převzal za účelem provedení objednané činnosti, odpovědnost za škodu či újmu způsobenou vadou výrobku, odpovědnost za finanční škodu či škoda způsobené na životním prostředí (Zárybnická, 2010).

2.6.3 Nepojistitelná rizika

Třetí kategorií jsou pro účely této práce obtížně pojistitelná a nepojistitelná rizika. Budeme-li i nadále pro ilustraci uvažovat především o malém či středním podniku, můžeme společně s nepojistitelnými riziky vyloučit také obtížně pojistitelná rizika. Mezi obtížně pojistitelná rizika řadíme především takové druhy pojištění, jejichž škodní události by byly obřího rozsahu nebo pouze špatně kontrolovatelné.

Z tohoto důvodu jsou pro běžně sjednáváná pojištění podnikatelských subjektů značně nevhodné a jejich případné způsoby krytí rizik probíhají individuálním a často specifickým způsobem. Příkladem takovýchto obtížně pojistitelných typů jsou pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zářením všeho druhu a jadernými riziky, odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným či odpovědnost za škodu vzniklou sesedáním, sesouváním půdy, erozí a v důsledku poddolování. Tento výčet je pouze ilustrativní a podává informace především o faktu, že vyžaduje velice specifický přístup k zajištění rizik, jež se vymykají běžnému rámci pojištění.

Obdobným způsobem poukážeme na obvykle nepojistitelná rizika, jež se také vymykají obvyklým postupům a záměrům běžného pojištění podnikatelských subjektů. Řadíme zde především škodu či újmu, způsobenou pojištěnou osobou úmyslně, odpovědnost převzatou nad rámec stanovenými právními předpisy, odpovědnost za újmu způsobenou osobám blízkým, příbuzným, společníkům v podnikání či snad rizika stávek, válek a občanských nepokojů.

3 Nový občanský zákoník a náhrada újmy

Nový občanský zákoník z roku 2014 přinesl do oblasti náhrady škody či nemajetkové újmy mnoho změn. Některá ustanovení upravující náhradu škody jsou pouze pozměněna, jiná zcela přepracována. Už jen z pohledu množství paragrafů nabyla právní úprava téměř dvojnásobně. Autoři tím poukazují na fakt, že úprava v NOZ je ucelenější a doplněná v oblastech, kde předcházející úprava pokulhávala. Představme si několik zajímavých novinek, jež mohou mít vliv také na odpovědnostní pojištění podnikatelů i soukromých osob.

Jak píše Novotný et al. (2014, s. 12), *„právní úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy je rozdělena jednak na: úpravu otázek spojených s obecnými principy odpovědnosti, která je obsažena v § 2894 až § 2919 a také v § 2951 až § 2971 a dále na úpravu případů zvláštní odpovědnosti, obsažené v § 2920 až 2950 nového občanského zákoníku.“* To tedy znamená, že zákon vymezuje ve své obecné úpravě náhrady újmy způsob vzniku odpovědnosti, stejně jako způsob a rozsah náhrady takovéto újmy či škody. Ve své další části pak zohledňuje zvláštní případy, které mohou nastat, a jenž mohou být specifická ve zvláštní povaze škody či postavení škůdce.

Základním pojmem, se kterým právní úprava pracuje, je újma. Definování tohoto pojmu, pak může být poměrně složitější, než tomu bylo u užšího významu škody. Dle Novotného (2014, s. 18) rozumí NOZ újmu: *„majetková nebo nemajetková ztráta, která vznikla na straně poškozeného v důsledku a v příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti ze strany škůdce“.* Je tedy patrné, že pojem újma je velice široký a může zahrnovat mnoho forem ztráty. NOZ se snaží především nové formy nemajetkové ztráty formulovat a dát těmto právní základ. Újmu tedy lze vnímat jako majetkovou, obecně chápanou jako škoda, a nemajetkovou, jenž přináší celou řadu novinek.

Pro upřesnění pojmů uvedme další definici, která nám pomůže lépe pochopit rozdílnost předložených pojmů. Podle Kolby (2014, s. 39) předpokládejme že: *„Zákon rozlišuje pojem škoda, což je újma způsobená na majetku poškozeného, a pojem nemajetková újma, což je škoda na jiných než majetkových právech.“* Lze také namítnout, že není podstatné, zda je újma rozlišována na nemajetkovou

a majetkovou, jelikož z dikce zákona jasně vyplývá, že právo na náhradu vzniklé újmy zakládají oba tyto druhy újmy. Ve skutečnosti však zákon stanovuje odlišné možnosti při náhradě.

V otázce definování majetkové újmy neboli škody, přináší NOZ novinku v podobě ušlého zisku. Tento termín, jenž bývá běžně spjatý se závazkovými vztahy v podnikatelské praxi, je nyní zařazen do oblasti majetkové újmy. Obecně lze říci, že rozdíl majetkové újmy vůči nemajetkové je v možnosti jasného vyčíslení vzniklé majetkové ztráty. I toto můžeme považovat za způsob rozlišení. Lze tedy říci, že jestliže se sníží majetek poškozeného o určitou hodnotu, považujeme tuto hodnotu za *skutečnou ztrátu*. Zároveň však NOZ přihlíží k možnosti, že tento majetek mohl generovat poškozenému zisk, o který je poškozený ochuzen právě v důsledku škodní události. Tento zisk, o který poškozený přišel, nazývá NOZ jako ušlý zisk a jeho vyčíslení je v praxi individuální, právě v závislosti na očekávaných příjmech poškozeného. Ačkoli tedy dochází k vyčíslení ušlého zisku na základě předpokladu, jeho hodnota je jasně vyjádřitelná peněžní částkou (Novotný et al., 2014).

Zcela odlišným, avšak těžko zanedbatelným pojmem je nemajetková újma. Tuto v podstatě představují újmy na osobnostních právech poškozeného nebo přímo újma na osobě jako takové. Jak je tedy patrné z definice nemajetkové újmy, je velice těžké takovou újmu vyčíslit v penězích. Tam, kde se při nejasnostech pohodlně využije odborného posudku v případě majetkové újmy, může být tento prostředek značně nepřesný. Každá osoba je velice individuální, a proto je téměř vždy potřeba zohlednit velké množství subjektivních hledisek. Například dle Novotného et al. (2014, s. 20) mohou být takovými hledisky: „*intenzita neoprávněného zásahu škůdce, okolnosti a dopady na poškozeného*“. Ačkoli lze předpokládat, že nemajetková újma se týká výhradně fyzických osob, mohou se vyskytnout i případy, při nichž vzniká nemajetková újma právnickým osobám, jelikož i tato je nositelem některých osobnostních práv.

Ve své rozmanitosti může být výčet druhů nemajetkové újmy velice široký a vzhledem ke své podstatě, která se nedotýká podnikatelské sféry neúčelný. Za podstatnější lze však považovat nemajetkové újmy právnických osob. Nejvýznamnějším druhem nemajetkových práv, jenž může být u právnické osoby dotčeno, je právo na ochranu dobrého jména. Toto právo pak může být dotčeno

kupříkladu zveřejněním třetí osobou v kontextu porušujícím dobré mravy, nebo nepřiměřenou délkou soudního řízení proti dané právnické osobě. V takových případech může vzniknout právnické osobě nemajetková újma, jelikož ovlivňuje pohled společnosti, obchodních partnerů a především zákazníků na danou právnickou osobu (Kolba et al., 2014).⁸

3.1 Způsob náhrady újmy

Ve věcech náhrady škody upřednostňoval starý občanský zákoník peněžitou náhradu škody, a to i v případě, kdy taková mohla být pro poškozeného méně výhodná. NOZ se však snaží poskytnout oběma stranám obrazně větší prostor pro patřičné vyrovnání, a proto nově definuje náhradu újmy jako povinnost uvést věci do původního stavu, což je změna významná. Zároveň je však poškozenému přiznáno právo u soudu požadovat peněžitě vyrovnání, přičemž soud nemá krom zcela výjimečných případů důvodné pochybnosti k tomuto požadavku nepřihlédnout. Příkladem může být škoda na majetku drobného rozsahu, jako je zbořený plot poškozeného. Je pochopitelné, že finanční odškodnění za materiál, může být pro poškozeného mizivé ve srovnání s úsilím nutně vynaloženým na stavbu nového plotu. Poškozenému je tedy primárně přiznáno právo na navrácení škody do původního stavu (KANCL, 2013).

K majetkové škodě a její náhradě je také velmi podstatné zmínit, že nová právní úprava při posuzování výše majetkové škody nepřihlíží k amortizaci věci. Zpravidla nejčastěji se s amortizací můžeme setkat v případech škody na movitém majetku. Je běžnou praxí, že oprava staršího movitého majetku, například vozidla, musí být často provedena výměnou poškozených částí za nové. Nezřídká tak může opravou dojít ke zhodnocení původní ceny majetku. Především v takových případech se pojistitelé škůdců domáhali nižší náhrady škody, a to z důvodu obohacení poškozeného. NOZ je ovšem v této otázce vykládán jasně a primárním účelem náhrady škody je uvedení do původního stavu. Jestliže tedy s opravou

⁸ Více také v: HAJN, Petr. Může právnická osoba utrpět nemajetkovou újmu?. In: *Patria online* [online]. 2014, 10.11.2014 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2774534/muze-pravnicka-osoba-utrpet-nemajetkovou-ujmu.html>

souvisí zhodnocení majetku poškozeného, je škůdce povinen toto strpět (Novotný et al., 2014).

Způsob náhrady škody je další změnou, kterou NOZ přináší. Ačkoli předešlá právní úprava obsahovala pojem nemajetkové újmy, považovala tuto jako méněcennou a spíše ji upozadovala, jelikož se primárně zabývala škodou majetkovou. NOZ však přináší koncepční změny a dává nemalý prostor právě nemajetkové újmě, kterou tak vystavuje na roveň majetkové škodě. Jak již bylo vyloženo výše, ačkoli je vznik majetkové a nemajetkové újmy často společně svázán, nevylučuje se vznik pouze jedné z těchto škod (Novotný et al., 2014).

Právě s touto koncepční změnou vnímání nemajetkové újmy, je také úzce spjatá změna způsobu náhrady újmy. Primárním způsobem náhrady nemajetkové újmy je totiž přiměřené zadostiučinění, což lze chápat jako ekvivalent k nápravě majetkové škody uvedením do původního stavu. Zadostiučinění je ovšem rozdílně od nápravy majetkové škody koncipováno jako primární odškodnění peněžní a teprve, je-li toto účelné, tak jinými prostředky. Jak popisuje Novotný et al. (2014, s. 49): *„V praxi se poměrně často stává, že zadostiučinění poskytnuté formou mluvy škůdce, byť je např. publikováno v hromadných sdělovacích prostředcích, ztrácí po několika letech od zahájení soudního sporu nejen svou účinnost a satisfakční funkci, ale v některých případech se navíc může stát pro poškozeného jakožto žalobce kontraproduktivní.“*

K pravděpodobně nejmarkantnějším změnám v NOZ týkající se náhrady nemajetkové újmy patří bezesporu náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení. Termín škoda na zdraví používaný v předešlém občanském zákoníku, je v NOZ označován jako ublížení na zdraví a vychází z výše zmíněného předpokladu, že škoda vzniká pouze na majetku. Právní úprava v předešlém občanském zákoníku podléhala velice ostré kritice jak laické tak odborné veřejnosti. Důvodem této kritiky byl především koncept paušálních náhrad, stanovených závaznou vyhláškou ministerstva zdravotnictví.

Tato vyhláška byla označována také jako bodová. Při stanovování náhrady škody na zdraví pak záleželo na odborném lékařském posudku, jenž stanovil počet

bodů dle vyhlášky⁹ a tím pádem také nárok poškozeného na náhradu škody. Jako primární kámen úrazu této vyhlášky lze považovat její značnou podhodnocenost, od nejdrobnějších zranění až po případy smrti. Druhotným problémem vyhlášky pak byla její závaznost. Tato vyhláška nebyla schopna pokrýt rozmanitost lidského života a s ní přicházející rozdílný pohled na „hodnotu“ zdraví. Obecné soudy tak při rozhodování v otázkách náhrady škody nemohly posuzovat individuální stránku způsobené škody na zdraví a musely tuto posuzovat dle předem stanovených částek.¹⁰

Příkladem pro ilustraci a srovnání může být osoba profesionálního fotbalisty nebo administrativní pracovnice v roli poškozeného. Ztráta končetiny je jistě hrozná pro každou osobu, je ovšem na místě uvažovat o budoucím vlivu takové ztráty. Administrativní pracovnice je pravděpodobně schopná zastat většinu své dosavadní pracovní náplně, ovšem profesionální fotbalista se již jen velice těžce prosadí a jeho kariéru lze považovat za uzavřenou. Do konce roku 2013 nemohl soud postupovat v obou případech rozdílně a vzniklou škodu na zdraví musel posuzovat naprosto stejně. Rok 2014 však v této věci přinesl velice vítanou změnu.

Nově tedy NOZ umožňuje soudům vyčíslení náhrady za ublížení na zdraví velice individuálně, dle intenzity a vlivu tohoto ublížení na společenské uplatnění poškozeného.

Spornou, ale velice důležitou novinkou, která se v NOZ objevuje, je ustanovení o ceně věci zvláštní oblíbenosti. Jedná se o jakoukoli věc, jež mohla mít pro poškozeného člověka citový význam. Ať se již jedná o hodinky po dědečkovi, fotografie svatby nebo namalovaný obrázek vlastního dítěte, neposuzuje již soud pouze výrobní náklady takovéto věci, ale i osobní hodnotu, jakou měla pro poškozeného. Zákon navíc rozlišuje mezi poškozením ze svévole a ze škodolibosti.

⁹ Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., O odškodnění bolesti a snížení společenského uplatnění

¹⁰ Více také v: DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu - příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející?. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, 23-24, s. 809-866.

JANDOVIČ, Lucie. Odškodňování újmy na zdraví podle NOZ - Věštění z křišťálové koule? Ne, doufejme... *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví*. Praha: Pulso, 2013, roč. XC, č. 3, s. 12-13.

Za svévoli lze označit škodu způsobenou z rozmaru, často způsobenou špatným nápadem nebo legrací. Za horší lze považovat škodu ze škodolibosti, u které je škoda způsobená úmyslně s cílem citově poškodit konkrétní osobu. Samozřejmě poškozený bude muset u soudu prokázat patřičným způsobem citový vztah, jež ke konkrétní věci měl a za tuto má právo požadovat patřičnou náhradu.

3.2 Obecný vznik odpovědnosti

V oblasti časového určení vzniku odpovědnosti existuje vícero koncepcí, přičemž každá přikládá pojmu odpovědnost lehce odlišný význam. Jako první uveďme koncepci, která právní odpovědnost vnímá především jako hrozbu sankcí, kterou ale zakládá již předcházející povinnost. Tedy současně se vznikem povinnosti subjektu vzniká také právní odpovědnost za splnění této povinnosti a vytváří tak další navazující povinnost, jež se však aktivizuje až v případě porušení předcházející povinnosti (Zárybnická, 2010).

Další koncepce vnímání právní odpovědnosti staví odpovědnost na roveň samotné sankci, tedy nikoli jako hrozbu, ale pouze sankci, jež vzniká jako důsledek jiné právně významné události. Tyto dvě základní koncepce se však navzájem vylučují, a proto je účelné tyto spojit do jednotné koncepce. Poslední koncepce, spojující obě předchozí, vnímá právní odpovědnost ve dvou fázích. *„První z nich – fáze primární – působí jako preventivně ochranné opatření – tedy potencionální sankce za porušení povinností, či za vznik právně významné události, jež škodní následky může vyvolat. Druhou fází je pak případné nesplnění primární povinnosti, které se projeví následujícím sankčním opatřením, tedy povinností škodu, vzniklou nesplněním primární povinnosti, nahradit“* (Zárybnická, 2010, s. 49).

V pojistné praxi jsou pojistné podmínky na českém i evropském pojistném trhu nastaveny takovým způsobem, aby právní odpovědnost vnímali především jako sankci, jež vzniká v okamžiku nesplnění povinností, jež zapříčinila vznik újmy. Pojištění odpovědnosti je pak vnímáno jako pojištění škodové a jeho sankční charakter je pak v souladu s dikcí zákona upravující oblast škodového pojištění. Sankční charakter odpovědnosti lze často také vysledovat z pojistných podmínek jednotlivých pojistitelů. Ačkoli pojistná ochrana samotná trvá před vznikem škodní

události, odpovědnost jako taková vzniká právě na základě právně významné události, jenž dává příčinu ke vzniku újmy.

3.3 Odpovědnost dle NOZ

Jak vychází z textu NOZ, snahou zákonodárců je upustit od známého pojmu odpovědnosti za škodu a nahradit ho nadále pojmem povinnosti k náhradě újmy. Ačkoli je ze strany zákonodárců patrná snaha o upuštění vnímání odpovědnosti jako hrozby sankce, není zcela patrné, jaká koncepce nahrazuje stávající sekundární pojetí odpovědnosti (Mervartová, 2014).

NOZ však zcela jasně přejímá z předešlé právní úpravy základní předpoklady, které definují vznik povinnosti k náhradě újmy. Těmito předpoklady jsou porušení smluvní nebo zákonné povinnosti škůdcem, existence újmy a také prokázání příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a vznikem újmy. Naplnění těchto tří podmínek je nutné a bez jejich prokázání nemůže vzniknout povinnost k náhradě škody. Důkazní břemeno vztahující se k těmto podmínkám pak leží, až na výjimky, na straně žaloby (Novotný et al., 2014).

Pro hlubší pochopení vzniku povinnosti k náhradě újmy detailně rozebereme jednotlivé podmínky.

První podmínkou je porušení povinnosti škůdce, tedy ať je škoda způsobena trestným činem nebo v běžné obchodní praxi, definuje zákon podmínku jednotně. Dle dikce zákona může k takovému porušení povinností dojít trojím způsobem. Porušením smluvní povinnosti, jež se v pro naše účely důležité obchodněprávní praxi bude objevovat nejčastěji. Dále se jedná o porušení zákonné povinnosti nebo úmyslným porušením dobrých mravů.

Druhou podmínkou, jež je potřeba splnit k naplnění vzniku povinnosti k náhradě újmy je samotná újma. Bez prokázání její existence je celá otázka náhrady škody naprosto bezpředmětná, jak vyplývá z logiky věci. Prokázání vzniklé újmy je tak na straně poškozeného, či osoby žalobce v případě soudního sporu. Ačkoli lze skutečnou škodu prokázat v obecné rovině jednoduše a je nespíše bezpředmětné očekávat v této oblasti významný růst nejasných případů, v rovině

nemajetkové újmy lze stále očekávat nejistotu jak na straně soudů, tak na straně poškozených.

Tlak medií, prezentující změny nového občanského zákona jako naprosto volné a zcela na vůli žalobce, mohou způsobit zmatek v nemalém množství případů. Je zcela patrné, že zákon přináší v oblasti nemajetkové újmy doposud nevídané změny a že tyto změny mohou být pro občany velmi matoucí. Zároveň zákon nepřináší omezení a limity v oblasti nemajetkové újmy, a proto je třeba velice bedlivě sledovat rozhodnutí obecných soudů, na jejichž ramenou spočívá velice ošemetná otázka výkladu zákona.

Prokázání příčinné souvislosti lze pokládat za spojení mezi výše zmíněnou podmínkou porušení povinnosti a podmínkou vzniku újmy. Nelze tedy zcela logicky požadovat náhradu újmy, která mohla na straně poškozeného v době porušení povinností škůdce vzniknout, ovšem současně neměla na vznik samotné újmy zcela žádný vliv. V praxi se lze setkat s mnoha případy vynalézavosti nejen občanů, ale také podnikatelských subjektů, kteří páchají pojistné podvody právě v oblasti umělého vytváření vztahu mezi již starou újmou a zcela nesouvisejícím porušením povinností.

3.4 Subjektivní či objektivní porušení povinnosti

Dříve než však hlouběji rozebereme případy porušení smluvní a zákonné povinnosti, je potřeba vymezit, zda jde o odpovědnost subjektivní či objektivní, tedy podstatnou náležitost jakou je zavinění. V oblasti zákonné povinnosti či porušení dobrých mravů, pokládáme jejich porušení za zavinění. Hovoříme zde tedy o případech subjektivní odpovědnosti. Zjednodušeněji řečeno tedy nelze hovořit o porušení povinnosti, jestliže nedošlo k zavinění ze strany škůdce (Vítová et al., 2015).

Zcela naopak je tomu v případech porušení smluvní povinnosti. V těchto případech se jedná o objektivní odpovědnosti a zavinění ze strany škůdce není vyžadováno. Tedy v případech objektivní odpovědnosti není absence zavinění důvodem ke zproštění povinnosti náhrady újmy. Samozřejmě i v těchto případech existuje výjimka z pravidla, kterou je odvolání se na případy zásahu vyšší moci.

Tou má zákonodárce na mysli případy živelných katastrof, které jsou ze strany škůdce neovlivnitelné a jež mu nemohou být dány na vrub (Novotný et al., 2014).

3.5 Porušení smluvní povinnosti

Věnujme se nejprve případům, ve kterých se jedná o porušení smluvní odpovědnosti, neboli dle NOZ o porušení smluvní povinnosti. Nová právní úprava přináší novinky, které mohou mít významný dopad na bilaterální smlouvy. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o případy porušení objektivní odpovědnosti, a tedy není podmínkou porušení smluvní povinnosti zavinění. Nová právní úprava je svým způsobem velice striktní (Vítová et al., 2015).

Ačkoli je smluvní povinnost nejčastěji uzavírána mezi dvěma subjekty, NOZ zakládá právo na náhradu škody také třetím subjektům, kterým mohlo porušení smluvní povinnosti způsobit újmu. Jak uvádí Hruša (2012, s. 467): *„Právní úprava smluvní odpovědnosti bude v zásadě shodná s odpovědností dle současné obchodněprávní úpravy a i nadále tak bude platit, že strana, která porušením své smluvní povinnosti způsobí škodu druhé straně smlouvy (resp. za určitých okolností i třetím osobám), je povinna tuto škodu nahradit bez ohledu na své zavinění.“*

Zákon tak značně posouvá hranice porušení povinnosti mezi dvěma podnikatelskými subjekty. Dochází tak nejen k rozšíření okruhu poškozených, ale NOZ také nastiňuje fakt, že k porušení povinnosti nedochází pouze vůči jednomu subjektu, ale vůči všem subjektům, kterým toto porušení zakládá újmu (Novotný et al., 2014).

Pro praktické znázornění uveďme příklad: *„Obchodní společnost dodávající speciální zařízení pro rozvody elektrické energie včas nedodala objednané zařízení (zboží) v ujednané dodací lhůtě svému odběrateli, který přitom byl na této dodávce dále smluvně vázán a měl toto zařízení zabudovat do jím stavěného objektu nové rozvodny. V důsledku porušení své smluvní povinnosti dodat zboží řádně a včas v dodací lhůtě je dodavatel zboží jako škůdce povinen nahradit vzniklou škodu nejen svému odběrateli (druhé smluvní straně), kterému vznikla skutečná škoda v důsledku povinnosti zaplatit smluvní pokutu za porušení povinnosti dokončit stavbu*

ve stanoveném termínu, ale vedle toho i stavebníkovi jako třetí straně, které v důsledku opožděného zahájení provozu rozvodny ušel zisk“ (Novotný et al., 2014, s. 38).

Podstatným je také následující ustanovení NOZ, které doplňuje o situace, kdy škůdce využívá ke své činnosti zmocněnce či jiného pomocníka. Jestliže zmocněnec nebo pomocník způsobí škodu při výkonu činnosti pro škůdce, je tento povinen škodu uhradit jakoby jí způsobil sám. Výjimkou je závazek třetího subjektu při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně.

3.6 Porušení zákonné povinnosti a porušení dobrých mravů

Porušením zákonné povinnosti se dle občanského zákoníku rozumí porušení jakékoli povinnosti, kterou ukládají zákony České republiky. Nejde při tom pouze o povinnosti vyplývající z Občanského zákoníku, ale libovolného platného a účinného zákona. Samotný NOZ pak obsahuje celou řadu povinností, jejichž porušení je přímo spojeno s odpovědností za újmu.

V případě zákonného porušení povinnosti se tak jedná o základní složku práva, jenž má zajišťovat dodržování platných právních předpisů, stejně jako ochranu osob a majetku. Podstatným je také fakt, že vznik odpovědnosti je vázán výhradně na porušení povinností stanovených zákonem. Další podzákonné právní předpisy nemají zpravidla tyto důsledky předvídané NOZ. Tato koncepce je také v souladu s ústavním pořádkem, jenž umožňuje pouze zákonnou úpravou ukládat povinnosti (Novotný et al., 2014).

Velice zajímavým institutem, který se v oblasti porušení povinnosti objevil v NOZ, je úmyslné porušení dobrých mravů. Toto ustanovení je novinkou a jeho definice není nikterak jednoduchá. Ze samotné podstaty pojmu dobrých mravů je patrné, že tento není čistě právním termínem a jeho definování má i značně společenský záběr. Zákonodárce sám tento pojem nijak blíže nespecifikuje a naopak tento institut nechává otevřený pro judikaturu soudů (Vítová et al., 2015).

Ačkoli se takové ustanovení může jevit jako značně odbyté a ohrožující integritu samotného práva, opak se může ukázat pravdou. Jedním ze základních požadavků na právní úpravu je její stabilita v čase a současně neustálý vývoj,

který zaručuje její aktuálnost. Institut dobrých mravů by měl být právě takovým ustanovením, které je neustále aktualizováno v kontextu soudobé společnosti. Právo a morálka jsou základními kameny společnosti, a proto má institut dobrých mravů možnost obstát v čase velmi dlouhou dobu bez zjevného zastarávání (Novotný et al., 2014).¹¹

3.7 Příčinná souvislost

Příčinná souvislost je třetím základním předpokladem, jehož splnění vede ke vzniku odpovědnosti za vzniklou újmu. Ani v tomto případě není specifikace naprosto elementární. V samotném základu tohoto pojmu jde o jednoduchý poměr mezi příčinnou a následkem. Tedy v rámci námi popisované problematiky jde o poměr mezi porušením povinnosti a vznikem újmy. Dle ustálené judikatury však nelze tento výklad brát zcela doslovně, bez přihlédnutí ke kontextu v každém jednotlivě posuzovaném případě (Novotný et al., 2014).

Nejčastějším v praxi pozorovaným problémem příčinné souvislosti je právě podíl příčiny na následku, tedy na vzniklé újmě. V právní i pojišťovací praxi je proto vždy velmi důležité zjištění co možná největšího množství informací a vytvoření komplexního pohledu na vznik škody. Faktorů, vedoucích ke vzniku škody, se velice často střetává a násobí větší množství, přičemž porušení povinnosti, nemusí být vždy tím nejvýznamnějším, který ke vzniku újmy vedl. Teprve po prozkoumání všech působících faktorů je možné skutečně rozhodnout o míře přičinění porušení povinností na vzniklé újmě. Zákon také požaduje, aby příčinná souvislost nebyla pouze vedlejší příčinou, ale alespoň jednou z hlavních příčin vzniku škody.

Pro ilustraci uvedme příklad dle Novotného et al. (2014, s. 34): *„Jako příklad ne vždy jednoduchého prokazování příčinné souvislosti může být několik let starý případ, kdy pracovníci jedné pošty porušili interní bezpečnostní předpisy a nechali na toaletách pootevřené okno, kterým pak do služebních prostor pošty vnikli zloději a dopustili se zde krádeže peněz. V tomto směru (civilní) soud dovodil,*

¹¹ Více také v: PETROV, Jan. Rozpor s dobrými mravy v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 18, s. 626-632.

že mezi porušením konkrétní, smluvně převzaté povinnosti ze strany dotčených zaměstnanců pošty a vzniklou škodou na majetku pošty, je dána bezprostřední příčinná souvislost a tato souvislost také byla jednou z hlavních příčin vzniku škody, byť nikoli jedinou.“

3.8 Omezení povinnosti k náhradě újmy

Jak je již uvedeno výše, rozlišujeme případy subjektivní a objektivní odpovědnosti. U objektivní odpovědnosti jsme se navíc zmínili o tzv. liberalizačních důvodech, které ospravedlňují porušení povinnosti ze strany škůdce a vylučují tak povinnost nahradit vzniklou újmu. Ať již v případech porušení zákonné povinnosti, nebo v případech povinnosti smluvní, existují omezení, jež vylučují nebo alespoň omezují povinnost nahradit újmu.

V oblasti porušení zákonné povinnosti jsou zákonnými důvody vyloučení odpovědnosti především případy prokázání okolností vylučujících protiprávnost a již výše popsány případy vyšší moci. V praxi nejvýznamnějšími okolnostmi, jež vylučují protiprávnost, budou nejspíše jednání v nutné obraně anebo jednání v krajní nouzi. Zaměříme-li se na opět na právnické osoby, které jsou pro účely práce podstatnější, budeme se zabývat především případy, v nichž se jedná o okolnosti krajní nouze. Společným jmenovatelem, požadovaným u obou těchto možných případů vyloučení odpovědnosti, je zejména přiměřenost jednání.

Od výše zmíněné nutné obrany je třeba odlišit velice podobně vyznívající institut jednání v krajní nouzi. Rozdílným je od předešlého především zdroj hrozícího nebezpečí. V případě nutné obrany lze označit za přímý zdroj ohrožení fyzickou osobu neboli útočníka. V případě krajní nouze ovšem může mít zdroj nebezpečí hrozící újmy mnoho podob. Ať již jde o porouchaný stroj, přírodní katastrofu nebo chybu lidského faktoru, jedná se v takových případech o situace, kdy způsobení újmy na majetku, výjimečně na zdraví, předchází újmám většího rozsahu. I zde se ovšem vždy posuzuje nejen účel takového konání, ale také přiměřenost, tedy zda nebylo možné nebezpečí odvrátit jiným způsobem či zda způsobená újma není závažnější než újma, která hrozila (Novotný et al., 2014).

V oblasti smluvní odpovědnosti zůstává konstrukce liberačních důvodů stejná, jako tomu bylo dle předchozí právní úpravy. Podle Hrudý (2012, s. 467): „Škůdci i nadále zůstane možnost zprostit se (*liberovat se*) odpovědnosti za škodu důkazem, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy zabránila vyšší moc.“ Tedy dle dikce zákona se škůdce odpovědnosti zprostit, prokáže-li, že splnění jeho povinností bránila nepřekonatelná a nepředvídatelná překážka, jež vznikla nezávisle na jeho vůli.

4 Podoba pojištění odpovědnosti podnikatelů na českém pojistném trhu

Ačkoli jsou mezi jednotlivými pojistiteli, jež fungují na českém pojistném trhu, větší či menší rozdílnosti, podobu jejich pojistných produktů lze považovat za ucelenou a koncepčně stálou. Hovoříme-li tak o jakémkoli pojistném produktu, lze od něj očekávat určitá specifika. Při detailnějším pohledu samozřejmě objevíme mnoho odlišností, ať již v oblasti limitů pojistného plnění, pojistné doby, či způsobu placení, ovšem koncept pojistného produktu lze považovat za srovnatelný. Z toho důvodu si lze vytvořit obecnou představu o pojištění odpovědnosti určenou pro podnikatele na českém pojistném trhu bez specifického určení pouze jednoho pojistitele. Naopak, účelné bude vyzdvihnout detaily, ve kterých se jednotliví pojistitelé liší a jež mohou být pro pojištěného zásadní.

Jak jsme již popsali výše, rozlišujeme pojištění na zákonná, povinně smluvní a dobrovolně smluvní. Vzhledem k faktu, že zákonným pojištěním je pouze pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, je toto ze zákona povinné jak pro podnikatelské subjekty stejně jako pro soukromé osoby. Z toho důvodu není účelné se tímto pojistným produktem hlouběji zabývat. Opakem jsou však pojištění smluvní. Povinná pojištění, vztahující se na určité profese, jsou konkrétně zaměřená na rizika v činnosti podnikatelských subjektů, a tedy lze usuzovat jejich důležitost. Smluvní pojištění jsou pak nejpodstatnější částí pojistných produktů pro podnikatele, neboť jejich variabilita a přizpůsobivost mohou být pro podnikatelský subjekt zcela zásadní. Dříve než popíšeme jednotlivé náležitosti dobrovolného smluvního pojištění, však podrobně vyložíme náležitosti specifikující povinné smluvní pojištění.

4.1 Pojištění profesní odpovědnosti

„Pojmem „profesní odpovědnost“ se v pojistných podmínkách pojistitelů na evropském i celosvětovém pojistném trhu se rozumí odpovědnost právnických či fyzických osob, vykonávající určitou specifickou činnost, kde v souvislosti s výsledky duševní práce, duševní činnosti pojištěného je spojeno riziko vzniku škody vzniklé někomu jinému, a to nemalého rozsahu. V návaznosti na tuto skutečnost je velká část pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou profesní činností v režimu

povinných pojištění, neboť příslušné právní předpisy příkazují povinným osobám před započatím dané činnosti toto pojištění uzavřít a držet je v platnosti po celou dobu jejího provozování“ (Zárybnická, 2010, s. 179).

Tato definice nám více než výstižně popisuje celkový význam, smysl a původ tzv. pojištění profesní odpovědnosti. Základní odůvodnění takového pojištění je jistojistě právě v možných důsledcích v případě porušení povinnosti. Lze namítnout, že k velkým škodám může dojít v případě jakékoli profese, ovšem zákonodárce udává jmenovitý seznam profesí, jejichž samotná povaha při výkonu zakládá důvodnou obavu ze škod velkého rozsahu. Pro pochopení si uveďme několik příkladů těchto profesí, jsou jimi například advokát, autorizovaný architekt a projektant, daňový poradce, lékař, pojišťovací nebo zajišťovací makléř a pojišťovací agent, soudní exekutor a další. Je tedy patrné, že z důvodu porušení povinnosti při výkonu těchto profesí hrozí značná újma a zákonodárce je nucen u těchto požadovat potřebné krytí případné újmy.

Druhou stránkou věci se samozřejmě rozumí také ochrana pojištěného, tedy vykonavatele dané profese. Jestliže kupříkladu advokát způsobí velkou finanční škodu svému klientovi a následně by mu vznikla povinnost k náhradě škody, mohl by mít tento fakt velice neblahé důsledky na jeho budoucí působení. Z toho důvodu nevyžívají pojištění profesní odpovědnosti pouze profese, u nichž ho vyžaduje zákon, ale také mnoho jiných.

Ve vztahu k pojištění profesní odpovědnosti se soustředíme především na povinnost uzavřít pojistnou smlouvu, což je některým profesím ukládáno. Ovšem podstatnou náležitostí je také část, jež toto pojištění označuje jako smluvní. Zmiňovaným profesím tak vzniká povinnost uzavřít toto pojištění, ovšem je jim ponechána svoboda ve výběru pojistitele. Tímto se povinné smluvní pojištění odlišuje od pojištění zákonného. Na současném pojistném trhu figuruje několik pojistitelů, kteří tento produkt nabízejí. Skladbou pojistných rizik se mohou nepatrně odlišovat a nalezneme jen několik skutečně podstatných výluk z pojištění, jež by mohly mít podstatný vliv při rozhodování pojistníka ve věci výběru pojistitele.

Jelikož je obecně pojištění odpovědnosti podnikatelů velice podobné pojištění profesní odpovědnosti a jeho základní atributy mohou být až totožné,

budeme se dále soustředit na jednotlivé náležitosti, jež jsou obecně pro pojištění odpovědnosti podnikatelů podstatné.

Základním předmětem pojištění podnikatelů je újma způsobená třetím osobám na základě porušení povinnosti nebo provozní činností pojištěného. Dle dikce NOZ (§ 2861 odst. 1): *„Z pojištění odpovědnosti má pojištěný právo, aby za něho pojistitel v případě pojistné události nahradil poškozenému škodu, popřípadě jinou újmu, v rozsahu a ve výši určené zákonem nebo smlouvou, vznikla-li povinnost k náhradě pojištěnému.“* V běžné praxi poskytuje takové pojištění krytí na škody na věci i újmu na zdraví.

Vzhledem k vysoké míře provázanosti obchodních vztahů na celosvětových trzích, především pak v rámci Evropské Unie, je podstatnou náležitostí také územní rozsah sjednaného pojištění. Nejzákladnějším územním omezením platnosti jsou hranice České republiky. Z důvodu vysoké míry provázanosti českých a slovenských obchodních kontaktů je tato územní platnost často již v základním provedení pojištění rozšířena na územní platnost Slovenské republiky. Podstatným vlivem působí také členství České republiky v evropském hospodářském prostoru¹², z toho důvodu poskytuje mnoho pojistitelů také možnost rozšíření o platnost pojištění na území evropských států, jež jsou vyjmenovány v pojistných podmínkách.

Jednotlivé podstatné náležitosti pojistné smlouvy soustřeďuje NOZ čistě do pojistných podmínek pojistitele, jež musejí být součástí pojistné smlouvy. Jedná se především dle NOZ (§ 2774 odst. 1) o: *„ podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost.“* Dále je pojistitel povinen pojistníka s náležitostmi pojistných podmínek seznámit. Vyjděme tedy z nejčastějších bodů, se kterými se v pojistných podmínkách můžeme setkat.

Vznik pojistné smlouvy je zpravidla určen dnem podpisu pojistné smlouvy, přičemž v některých případech je pro platnost pojistné smlouvy rozhodný i čas podpisu. Příkladem je pojištění povinného ručení, jež vstupuje v platnost minutou podpisu pojistné smlouvy. Většina pojistných produktů nabízených v rámci pojištění

¹² Dále pouze EHP

odpovědnosti podnikatelů však vstupuje v platnost v 00:00 hodin následujícího dne nebo dnem uvedeným v pojistné smlouvě.

V otázkách trvání pojistné smlouvy je rozhodné opět ujednání mezi pojistitelem a pojistníkem. Nejčastěji se však lze setkat se smlouvami sjednanými na dobu neurčitou, jelikož lze předpokládat zájem pojistníka na trvání pojišťované činnosti. Ačkoli tedy pojistitelé připouští sjednání pojištění na dobu určitou, lze očekávat spíše pojištění na dobu neurčitou. Důležitým pojmem je v této části pojistný zájem pojistníka. Jelikož riziko porušení povinnosti vychází již ze samotné podstaty výkonu činnosti podnikatelského subjektu, lze s určitostí předpokládat, že samotné riziko neustoupí po celou dobu výkonu této činnosti. Zároveň je patrné, že v běžné podnikatelské praxi má pojistitel zájem podnikání spíše rozšiřovat a zvyšovat svůj podíl na trhu a tím také udržovat pojistný zájem. Vycházejme tedy z této myšlenky a předpokládejme spíše snahu pojistníka o udržení a rozšíření svého podnikání a s ním také spojeného rostoucího rizika případného porušení povinností. Na základě tohoto přístupu lze usoudit dlouhodobý zájem na pojištění v drtivé většině případů.

Jedná-li se o zánik pojištění, nalezneme několik rozdílných způsobů. Vzhledem k faktu, že o pojištění podnikatelů lze hovořit jak na úrovni zákonného pojištění, tak na úrovni povinného či dobrovolného smluvního pojištění, musíme rozlišovat také možnosti jejich zániku. V rámci zákonného pojištění odpovědnosti je situace pravděpodobně nejjednodušší, jelikož tento druh pojištění zaniká pouze v případě, kdy zaniká pojistný zájem pojistníka. V jiném případě musí pojistitel pohlížet na toto pojištění jako na neúčinné. V praxi se tak jedná pouze o výše zmíněné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Dojde-li tedy k ukončení pracovněprávního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, dochází také k zániku pojistného zájmu a s tím spojenému zániku pojištění.¹³

V případech povinného a dobrovolného pojištění odpovědnosti se možnosti zániku pojistné smlouvy nepatrně komplikují. Naprosto základním způsobem zániku

¹³ Více také v: ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví*. Praha: Pulso, 2012, roč. LXXXIX, č. 1, s. 4-7.

pojistné smlouvy je uplynutím pojistné doby (dle § 2803 odst. 2 NOZ). Dalším způsobem zániku pojištění je v případě nesplnění povinnosti zaplacení pojištění ze strany pojistníka (dle § 2084 NOZ). Zákonodárce připouští výpověď z pojistné smlouvy za dodržení předepsaných podmínek (dle § 2805 až § 2807 NOZ). Posledním způsobem je možnost odstoupení od smlouvy z důvodů, jež zákon stanovuje (dle § 2808 NOZ).

4.2 Typy dobrovolného smluvního pojištění

Jak jsme již nastínili v první kapitole, dobrovolné smluvní pojištění lze rozlišovat dle pojistitelnosti rizika na tři základní kategorie. Rizika běžně pojistitelná, rizika připojistitelná a rizika obtížně pojistitelná či nepojistitelná vůbec. Podobné rozlišení pojistných rizik lze nalézt v každých pojistných podmínkách jednotlivých pojišťoven. Pojišťovnictví je však svobodným podnikáním a samozřejmě i mezi jednotlivými pojistnými podmínkami jednotlivých pojišťoven můžeme nalézt mnoho odlišností a rozdílů. Nejpodstatnější je pro naše účely řazení jednotlivých rizik do základního rozsahu pojištění, možnosti připojištění nebo naopak zařazení mezi výluky z pojištění. Představme si proto podrobněji jednotlivá rizika a přístup, který pojišťovny vůči těmto rizikům uplatňují.

4.3 Rizika standardně zařazená do základního rozsahu pojištění

Tato rizika považujeme v našem výkladu za základní a měla by být součástí většiny pojistných odpovědnostních smluv. Stejně tak většina pojistitelů řadí tato pojistná rizika mezi základní a zařazuje je jako součást pojistné smlouvy i bez připojištění.

4.3.1 Obecná odpovědnost za újmu

Jak již název vypovídá, nejedná se o žádné konkrétní porušení povinnosti a z něj plynoucí odpovědnost. Obecná odpovědnost je ustanovením, pod které spadá jakékoli porušení zákonné povinnosti, jež zároveň není upraveno ve zvláštní části NOZ či v jiném právním předpisu. Z tohoto jasně vyplývá,

že jde o obecné určení, ze kterého se bude vycházet v takových případech porušení zákonné povinnosti, jenž zákonodárce nepostihl speciální úpravou. Obecnou odpovědnost za újmu řadíme jako odpovědnost objektivní.

4.3.2 Škoda nebo újma způsobená provozní činností

Dle definice podle Novotného et al. (2014, s. 67): „*Jako škodu z provozní činnosti kvalifikujeme zejména škodu způsobenou vlastní provozní činností, věcí použitou při této činnosti nebo vlivem činnosti na okolí. Výčet základních tří variant není uzavřený. V praxi mohou nastat situace, které nepůjde zařadit pod žádnou z uvedených kategorií, přesto bude případ posuzován jako škoda z provozní činnosti.*“

Zákonná úprava škody z provozní činnosti vychází velkým dílem z předchozí právní úpravy. Nově je však zařazena mezi zvláštní ustanovení společně se škodou způsobenou provozem zvláště nebezpečným. Předcházející právní úprava škody z provozní činnosti byla odbornou veřejností často označována za rigidní a značně nedokonalou. Naopak, velice obohacena byla tato úprava o judikáty soudů. Těch lze nalézt skutečně velké množství a přes odlišnou právní úpravu je jich velké množství stále aktuální.

Názornou ukázkou takového zpřísnění může být příklad dle webu Nový občanský zákoník: (Škoda z provozní činnosti, 2013) „*V továrně došlo k havárii a do jejího okolí tak unikly nebezpečné látky. Následně se v okolí zvýšil úhyn lesního porostu z 15% na 30% na hektar. Z toho lze usoudit (s mírnou dávkou zjednodušení), že pokud v okolí došlo k nějakému úhynu porostu, existuje 50% pravděpodobnost, že to bylo způsobeno uvedenou havárií*“. Kdybychom příklad posuzovali podle výkladu předešlé úpravy občanského zákona, majitel lesa by nejspíše neměl žádný nárok na náhradu škody. Ovšem se změnami v NOZ souvisejícími s úpravou škod způsobených provozem zvláště nebezpečným, by mohl poškozený dosáhnout až na 50% odškodnění.

Ze znění zákona je tedy patrné, že k rozhodnutím Nejvyššího soudu zákonodárce přihlížel a nechal se při psaní zákona inspirovat. Obecně lze označit oblast škody z provozní činnosti za velice širokou a také značně složitou. V praxi lze nalézt mnoho případů, kdy škoda či újma splňují obecné podmínky pro klasifikaci

škody z provozní činnosti, ovšem současně lze tyto klasifikovat jako další specifické případy škod s odlišnou právní úpravou. Dochází tedy velmi často k případům, kdy je pouze na bedrech soudu určit druh škody a ustanovení, jež se na tuto škodu použijí (Novotný et al., 2014).

Právě z důvodu své složitosti, komplexnosti a provázanosti spadá do této kategorie převážné množství škodných událostí. Případy škody či újmy z provozní činnosti spadají mezi základní části pojištění odpovědnosti podnikatelů. Mimo obecné výluky, jež pojistitelé zařazují do svých všeobecných pojistných podmínek, stanovují často v případě pojištění odpovědnosti za újmu z provozní činnosti podmínku, že pojištěný má v době vzniku pojistné události platné živnostenské oprávnění.

Jelikož označujeme újmu vzniklou z provozní činnosti za objektivní odpovědnost, vzniká povinnost k náhradě vzniklé újmy. Zákon však oproti minulé právní úpravě zmírnil tlak na podnikatele a upravil liberační důvody, jež podnikatele od povinnosti k náhradě újmy mohou osvobodit. Konkrétně se tedy již nejedná pouze o případy zásahu vyšší moci, ale také v případě uvedeném v § 2924 NOZ: „*Povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.*“ S touto dikcí pracují také samotné pojišťovny, jež se zavazují plnit za pojištěný subjekt pouze do té míry, v jaké míře mu toto ukládá zákon.

4.3.3 Škoda vzniklá při zanedbání dohledu

Na první pohled se může zdát, že toto pojistné riziko je spojeno pouze s pojištěním odpovědnosti občanů, konkrétně tedy rodičů či opatrovníků dětí. Nesmíme však v úvaze zapomenout, že mezi podnikatelské subjekty a právnické osoby řadíme také školská zařízení, výchovné ústavy a podobné, jež mají dohled nad nezletilými osobami či osobami s omezenou způsobilostí k právním úkonům. Buď může být tento dohled pouze dočasný a krátký, jsou tyto dohlížející osoby vázány k náhradě újmy. Základní podmínkou je poté zanedbání takového dohledu nad nezletilým či duševně narušeným člověkem.

Za moudrou lze považovat část ustanovení, jež omezuje povinnost k náhradě vzniklé újmy na případy, „*je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného*“ (§ 2920 odst. 2 NOZ). Především pak v případech,

kdy na straně, jež zanedbala dohled, stojí školská zařízení či jiné často neziskové instituce, je tato podmínka více než správná. V těchto případech záleží vždy na rozhodnutí soudu.

4.3.4 Škoda způsobená věcí

Ustanovení upravující odpovědnost za škodu způsobenou věcí je dalším ustanovením, jež se netýká pouze podnikatelských subjektů, ale také občanů. Ve vztahu k podnikatelským subjektům bude velice podstatným § 2936 NOZ jenž stanovuje, že dojde-li ke škodě při plnění povinností z důvodu použití vadné věci, odpovídá ten, kdo plní za škodu. V praxi je takové ustanovení uplatnitelné velice často téměř v každém druhu podnikání. Proto bývá také součástí pojištění odpovědnosti. Bezesporu zásadním je také zmírnění odpovědnosti, které je ze zákona patrné. Předešlá právní úprava byla velice striktní a absolutně stanovovala podmínku, že „odpovědnosti se nelze zprostit“ (§ 421a Obč.Z.), tím byla i na poměry předešlého občanského zákoníku velice přísná.

Velmi podstatně přináší novou úpravu i další navazující paragrafy upravující škodu způsobenou věcí. Do této kategorie patří i případy, kdy věc způsobí škodu sama a také možný vznik škody na základě zřícení či odloučení části budovy. Tím se stává právní úprava mnohem podrobnější a vyplňuje tak adekvátně mezery, kterým doposud chyběla zákonná úprava.

4.3.5 Odpovědnost za škodu na věcech odložených a vnesených

Právní úprava odpovědnosti za škodu na věcech odložených je významově velmi podobná předešlé právní úpravě a není účelné zde hledat větších významových rozdílů, jež by snad mohly mít vliv na odlišné vnímání tohoto institutu. Týká se především podnikatelských subjektů, u nichž lze účelně očekávat odkládání šatů, drobných předmětů či šperků. Příkladem takových subjektů jsou kadeřnictví, zkrášlovací salóny, lékařské ordinace či fitness a mnoho dalších. Stále zde platí lhůta patnácti dnů pro uplatnění práva na náhradu škody ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl. Až na zákonem vyjmenované liberační důvody zde stále platí také nemožnost jednostranného zřeknutí se povinnosti ze strany škůdce. Známé jsou cedule či vývěsky upozorňující zákazníky „Za odložené věci neručíme“,

ke kterým se však nepřihlíží a z pohledu soudu se považují za neexistující. Tím je myšlena bezvýznamnost takových prohlášení směrem k odpovědnosti za vzniklou újmu.

Určitými změnami však prošla úprava škody na vnesené věci. Toto ustanovení se týká konkrétně osob, které provozují pravidelně ubytovací činnost a vztahuje se specificky na věci do tohoto ubytovacího zařízení vnesené, nebo věci ubytovatelem za tímto účelem převzaté. Výlukou z tohoto ustanovení jsou vozidla, věci v nich ponechané a živá zvířata, jestliže je ubytovatel přímo nepřevzal do úschovy. Za pravidelné poskytovatele ubytovacích služeb neboli ubytovatele, považujeme subjekty, jako jsou Penziony, Hotely, Motely či provozovatele chat určených k rekreaci a další tomuto podobní. Naopak je třeba pochopit, že takováto ustanovení se z logiky věci nepoužijí u pronajímatele bytu, který neposkytuje ubytovací služby, ale pronájem nemovitosti.

Zákonodárce také neopomněl vztah mezi cenou ubytování a hodnotou škody, jež by mohla vzniknout. Jak píše Novotný (2014, s. 94) *„Občanský zákoník zmírňuje odpovědnost ubytovatele s ohledem na cenu, která se za ubytování hradí. Smyslem je rozlišit mezi luxusním hotelem, kde nebude výjimkou, že host vnese do ubytovacích prostor diamantový náhrdelník, a chatkou v kempu, kde takový šperk nebude s největší pravděpodobností dostatečně chráněn před případnou ztrátou či poškozením“*.

Smluvní zproštění odpovědnosti nad zákonem stanovené případy, jakými je živelná událost, vznik škody z povahy věci či škoda způsobená ubytovaným, je nepřipustné a k takovému jednání se nepřihlíží. Stejně tak nelze odpovědnost vyloučit jednostranným prohlášením podobně jako u věci odložené. Velmi podstatným však může být omezení náhrady škody do stonásobku ceny ubytování v přepočtu na jeden den ubytování. Tedy v případě výše zmíněného diamantového náhrdelníku a věcí, jejichž hodnota je v naprostém nepoměru k ceně ubytování, přináší zákon určitou rovnováhu. Je však zcela jasné, že toto omezení

se nepoužije, převzal-li ubytovatel věc do úschovy či snad v případech kdy porušil zákonnou povinnost a převzetí věci do úschovy odmítnul (Novotný et al., 2014).¹⁴

4.3.6 Odpovědnost za provoz dopravních prostředků

Tento velmi specifický druh odpovědnosti vychází co do obsahu z předcházející právní úpravy a změny, jež jsou v něm obsažené, spíše doplňují původní úpravu. Změnou, která však má v tomto ustanovení svůj podstatný význam je rozšíření z provozu motorových dopravních prostředků i na nemotorové dopravní prostředky. Odpovědnost, která z ustanovení vzniká, je vždy odpovědností objektivní a k jejímu vzniku tak není třeba zavinění na straně škůdce. Jak uvádí Novotný et al. (2014, s. 75): *„Pro vznik povinnosti nahradit škodu postačí existence škody, zvláštní povaha provozu dopravního prostředku a příčinná souvislost mezi těmito dvěma prvky. Zvláštní povahou provozu je například vysoká rychlost dopravního prostředku.“*

Obecně z ustanovení vyplývá, že primární odpovědnost za škodu vyvolanou povahou provozu je vždy provozovatel dopravy či provozovatel dopravního prostředku. Nejčastěji se dopravním prostředkem rozumí vozidlo, ať již motorové nebo nemotorové, ale také letadlo, výtah či eskalátor a mnoho dalších. NOZ využívá při určení odpovědnosti pojem provozovatel, který však nijak blíže neurčuje ani nespecifikuje. Přesné určení odpovědné osoby tak vyžaduje poměrně obširnější výklad.

Primárně bychom za provozovatele mohli označit vlastníka, ovšem taková definice obsahuje nemalé množství trhlín. Dle rozsudku nejvyššího soudu (NS 25 Cdo 3434/2009): *„Provozovatelem může být rovněž osoba, která má k dopravnímu prostředku taková práva a oprávnění, která ji umožní využívat dopravního prostředku k organizované a zpravidla trvalejší činnosti.“* Tedy nikoli pouze vlastník, ale také osoba, která využívá vozidlo a která disponuje právy k jeho využívání.

Dalším příkladem může být leasing poskytnutý na osobní automobil. Leasingová společnost je v takovém případě vlastníkem vozidla,

¹⁴ Více také v: MELZER, Filip. Co působí problémy při náhradě škody. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2015, XXIII, č. 2, s. 38-42.

ovšem od provozovatele vozidla je naprosto odloučená. Nebylo by tedy zcela správné, aby za něj nesla odpovědnost. Případy, kdy je provozovatel těžko určitelný, však zákon neopomíjí a jestliže provozovatele skutečně určit nelze, staví jako provozovatele automaticky vlastníka.

Zcela bez výjimek nelze za provozovatele určit ani samotného řidiče, jelikož tato osoba může být rozdílná jak od provozovatele, tak i od vlastníka vozu. Řidič tak odpovídá za škodu podle obecné úpravy o náhradě škody, což v praxi znamená, subjektivně za zavinění. Naproti tomu provozovatel, který mohl řidiči dopravní prostředek zapůjčit, nese objektivně plnou odpovědnost. Výjimkou je pouze případ, kdy řidič použil, v době vzniku škody, dopravní prostředek bez vědomí či proti vůli provozovatele. V takovém případě přechází objektivní odpovědnost na stranu řidiče (Novotný et al., 2014).

Jak z minulé právní úpravy, tak z NOZ je patrné, že odpovědnost za škodu z provozu dopravních prostředků je dosti přísná k osobě provozovatele. Způsob, jakým jsou konstruovány liberační důvody, zůstal zachován a k němu také judikáty Nejvyššího soudu. Převzatý je také pojem okolnosti mající původ v provozu. Ten dává najevo, že ačkoli vynaložil provozovatel veškerou možnou péči, kterou lze očekávat, nese odpovědnost za selhání, jehož příčina tkví právě v původu provozu. Nejběžnějším příkladem může být selhání brzd vozidla, nedostatky na straně řidiče či vada materiálu vozidla. Všechny tyto faktory působí uvnitř provozu, a proto za ně provozovatel nese odpovědnost bez možnosti se této zprostit (Lojda, 2014).

4.3.7 Odpovědnost v pracovně právních vztazích

Do této kategorie spadají dvě rozdílná a snad i protilehlá rizika odpovědnosti. Na jedné straně stojí odpovědnost zaměstnavatele za újmu zaměstnance, samozřejmě vyjma odpovědnosti za pracovní úrazy a nemoci z povolání, které jsou součástí zákonného pojištění. Na straně druhé pak nalezneme odpovědnost zaměstnance za škodu, kterou způsobil při výkonu pracovní činnosti svému zaměstnavateli. Oba tyto typy odpovědnosti jsou naprosto běžné a často jsou také součástí základního rozsahu pojistné ochrany.

Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za újmu vůči zaměstnanci, kryje především případy obecné odpovědnosti zaměstnavatele a dále také případy újmy na věcech odložených. V případech obecné odpovědnosti je zaměstnavatel odpovědný za újmu, kterou zaměstnanec utrpěl při plnění pracovních úkolů či v souvislosti s nimi. Zákon je v těchto případech natolik striktní, že zaměstnavatel odpovídá i za újmu zaměstnance způsobenou třetí osobou, tedy jiným zaměstnancem nebo cizím člověkem.

V případech odpovědnosti zaměstnavatele na věcech odložených, hradí zaměstnavatel celou škodu, jestliže k odložení došlo v přímé souvislosti s vykonáváním pracovních úkolů a jestliže k tomuto zaměstnanec využil místa určeného, či místa obvyklého. Ze zákona však existují určitá omezení. Jedná-li se o věci, jež s sebou zaměstnanec do práce obvykle nenosí či o cennosti, odpovídá zaměstnavatel za škodu pouze do výše 10 000 Kč. Naproti tomu je však důrazně zmínit, že toto omezení se nepoužije v případech, kdy byla věc svěřena do úschovy zaměstnavateli či v případě, že takovou škodu způsobil jiný zaměstnanec (Lojda, 2014).

Pojištění odpovědnosti zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli, je oblíbeným druhem pojistného produktu a jeho popularita stále roste. Primárně vychází tento pojistný produkt z odpovědnosti zaměstnance, tak jak ji specifikuje zákoník práce. Jedná se tedy o případy, kdy újma vznikne při výkonu pracovní činnosti pro zaměstnavatele na základě nedbalosti zaměstnance. Zároveň však pojištění odpovědnosti vychází z obecné logiky samotného pojištění tedy, že příčina vzniku škodní události je vyvolána nahodilou událostí, jež je blíže specifikovaná v pojistné smlouvě. Z tohoto důvodu jsou v rámci pojistných podmínek velice podrobně vypsány výluky z pojištění.

Jako příklad lze uvést škody vzniklé schodkem na svěřených hodnotách, vyrobením vadného výrobku, škody způsobené ztrátou svěřené věci a další. Současně také pojistitel vylučuje, aby ke škodě došlo v době, kdy byl zaměstnanec pod vlivem alkoholu či návykových látek, šlo-li o úmysl, nebo o případy hrubé nedbalosti. Velmi podstatnou náležitostí pojistné smlouvy, na kterou je třeba brát zřetel, je limit pojistného plnění. Vzhledem ke skutečnosti, že dle zákoníku práce odpovídá zaměstnanec za škodu způsobenou zaměstnavateli z nedbalosti pouze

do výše 4,5 násobku průměrného měsíčního výdělku, postupuje pojistitel podle stejného výchozího principu a za pojištěného hradí újmu pouze do výše, do jaké ji stanovuje pojištěnému zákon (Zárybnická, 2010).

4.4 Rizika standardně připojistitelná

Připojistitelná rizika nebo také doplňkové části pojištění, jsou jedním ze základních důvodů pro výběr toho či onoho pojistitele. Jestliže jsou pojistník a pojistitel důslední při zjišťování odpovědnostních rizik, v drtivé většině případů se neobejdou bez možnosti doplňkového pojištění, jež rozšiřuje pojistná rizika pojištění odpovědnosti v jeho základním rozsahu. Různí pojistitelé pak nabízejí toto pojištění svým vlastním způsobem. Ať již jako nástavba základního balíčku pojistných rizik, nebo zcela samostatné pojištění. Výčet pro účely práce zde uvedený nelze považovat za úplný a je třeba jej chápat především jako reprezentativní. Následující příklady doplňkových rizik se tak mohou u jednotlivých pojistitelů lišit.

4.4.1 Odpovědnost za škodu na věcech převzatých

Jedná se o odpovědnost za újmu, jež vznikla na věcech, které pojištěný převzal od poškozeného za účelem opravy, úschovy či v podobných případech. Příkladem takových služeb jsou autoservisy, čistírny, elektroopravny a celá řada dalších. Jak je z výčtu a logiky věci patrné, může se toto ustanovení dotýkat značně širokého spektra profesí a služeb. Zároveň však nelze jednoznačně separovat obchodní a spotřebitelské vztahy, jelikož převzetí může být žádoucí jak mezi podnikatelskými subjekty, tak mezi obchodníkem a soukromou osobou. Právní úprava, která se těchto dotýká, je stejná a možná tento fakt je důvodem její značné přísnosti.

Liberace je v případech odpovědnosti za věc převzatou téměř nemožná a vztahuje se pouze na případy, kdy pojištěný prokáže, že škoda by na věci vznikla nezávisle i v případě, kdy by danou věc nepřevzal. Něco takového je však jen velice obtížné, a proto je třeba uvést jako příklad, alespoň jeden z mála liberačních důvodů, které pojištěného osvobozují od povinnosti k náhradě škody. Takovým příkladem může být, jestliže škoda na věci byla zapříčiněná samotnou povahou převzaté věci,

jako je převzetí nesprávně zabaleného ovoce, jež bez přičinění pojištěného shnije (Zárybnická, 2010).

Poměrně podstatným ujednáním sloužícím především jako ochrana zákazníka je nemožnost jednostranného vyloučení odpovědnosti. Dle zákona jednostranné prohlášení nemá účinky vyloučení odpovědnosti a při posuzované odpovědnosti za škodu se k těmto nepřihlíží. Stejně tak se nepřihlíží k oboustranným dohodám, jež podobným způsobem, leč za souhlasu obou stran, vylučují odpovědnost v případech hrubé nedbalosti a v případech, kdy je škoda spáchána úmyslně (Novotný et al., 2014).

4.4.2 Odpovědnost za škodu na věcech užívaných

Odpovědnost za škodu na věcech užívaných, tedy například na věcech pronajatých, zapůjčených nebo svěřených, můžeme vysledovat především do podnikatelské sféry. Položkami, jež bychom našli zařazené mezi užívané věci, budou nejčastěji pronajaté nemovitosti, stroje či zapůjčená vozidla a jiná technika. Současně však vzhledem k povaze těchto věcí platí pro tento typ pojištění mnoho výluk z pojištění. Podnikatelské subjekty tak mnohem častěji volí pojištění majetku, tedy cizí věci, jenž se zdá být v takových případech výhodnější (Zárybnická, 2010).

4.4.3 Odpovědnost za škodu či újmu způsobenou vadným výrobkem

Odpovědnost za škodu či újmu způsobenou vadným výrobkem patří mezi typická podnikatelská rizika zařazená do oblasti doplňkového pojištění. Zároveň je však pojistiteli stále častěji zakomponována již do základního rozsahu pojištění odpovědnosti. Význam tohoto pojistného produktu vzrostl především v návaznosti na zahraniční obchod, jelikož byl vyžadován po českých exportérech. Současná podoba zákonné úpravy navazuje na direktivu EU a v souladu s ní upevňuje pozici českých exportérů na zahraničních trzích (Zárybnická, 2010).

Právní úprava, týkající se škody způsobené vadou výroku, je poměrně krátká co do počtu paragrafů, ovšem současně může působit poněkud nepřehledně. Důvodem je velice široké vymezení některých velice podstatných pojmů, jakými jsou výrobek, výrobce, dodavatel, osoba, která uvedla výrobek na trh, vada výrobku.

Zároveň tak přináší vcelku ucelenou úpravu, jež nabízí řešení pro drtivou většinu případů. Nezanedbatelná je především úprava určení odpovědného subjektu, jež počítá i s případy, kdy je neznámá osoba výrobce či na případy, kdy má dovozce snahu skrývat způsob nabytí výrobku. Současně je také právní úprava doplněna o množství konkrétních liberačních důvodů, které osvobozují odpovědnou osobu. Za podstatné je třeba zmínit, že nárok na škodu vzniká pouze v případě, kdy škoda přesahuje částku 500 EUR, a dále také promlčecí lhůtu, která činí deset let ode dne, kdy byl výrobek uveden na trh (Novotný et al., 2014).

4.5 Obtížně pojistitelná a nepojistitelná rizika

Pro doplnění pochopení obvykle pojistitelných a připojistitelných rizik, je účelné také představit třetí kategorii, kterou jsou obtížně pojistitelná a nepojistitelná rizika. Tyto jsou obvykle rozlišována, ovšem pro účely práce spadají do stejné kategorie. Obecně zařazujeme takovýto typ odpovědnostních rizik mezi výluky z pojištění. Představme si tedy pouze několik ilustrativních výluk, na které se pojištění odpovědnosti podnikatelů nevztahuje.

Za obtížně pojistitelnou považujeme například, odpovědnost za újmu způsobenou zářením všeho druhu. Ta je spjata především s jadernými riziky. Dále také odpovědnost za škodu způsobenou erozí, sesuvem nebo v důsledku poddolování, odpovědnost za škodu vniklou na životním prostředí, nebo odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným.

Všechna tato odpovědnostní rizika jsou spjata s velkým rozsahem škody, nebo s obtížným způsobem zjištění všech relevantních informací před uzavřením pojistné smlouvy. Ze strany pojistitele je tak vyžadován velmi individuální přístup.

Obecně pak za nepojistitelná považujeme takové druhy odpovědnosti, které se týkají zvláštní skutečnosti. Příkladem takového vyloučení je odpovědnost za újmu, jestliže byla způsobená úmyslně. Dále pak jestliže byla újma způsobená osobám příbuzným, blízkým nebo spolupojištěným. Pojistitelé také vylučují pojištění odpovědnosti, která byla převzata nad rámec vymezený právními předpisy. Součástí výluk všech pojistitelů jsou také výluky vztahující se na rizika stávek, válek a občanských nepokojů.

Tuto druhou část odpovědnostních rizik lze považovat za absolutně vyloučenou, jelikož okolnosti jejich vzniku jsou neslučitelné se samotnou podstatou pojištění odpovědnosti, kterou je náhodnost a nejistota vzniku újmy.

5 Srovnání výluk z pojištění a připojistitelných rizik

Ve snaze docílit smysluplného a reálného srovnání pojistných podmínek, možnosti připojištění a také výluk z pojištění, využijeme v následující analýze modelový příklad. Jedná se o vytypovanou modelovou společnost, jejíž parametry vycházejí z reálné zkušenosti s pojišťováním rizik společností na pojistném trhu. Díky tomuto modelovému příkladu budeme schopni porovnat reálnou nabídku pojistných smluv vybraných pojistitelů.

Někteří pojistitelé přistupují k podnikatelským subjektům velice individuálně a jejich snahou je vytvoření pojistné smlouvy na míru podnikatelskému subjektu. Naproti tomu někteří pojistitelé využívají formu pojistných balíčků, jejichž součástí je pojistné krytí na převážnou většinu obvyklých pojistných rizik, přičemž další pojistná rizika lze připojistit jako doplňkové pojištění. Na základě této skutečnosti a několika dalších faktorů budeme usilovat o výběr takových nabídek pojistitelů, které budou navzájem odlišné a budou z nich patrné jak možné rozdíly v přístupu k pojištění, tak výhody a nevýhody, pramenící z této skutečnosti pro pojištěného. Představme si tedy základní parametry modelové společnosti zjištěné makléřským dotazníkem.

5.1 Modelová společnost

Modelový příklad byl vypracován na základě podkladů poskytnutých makléřskou pojišťovací kanceláří JUDr. Gabriely Kretschmannové. Konkrétně jsme tedy vytvořili modelovou společnost pomocí makléřského dotazníku¹⁵, jenž je obvykle využíván ke zjištění veškerých náležitostí, podstatných pro vypracování návrhu pojistné smlouvy. Tento dotazník zjišťuje základní údaje, týkající se zájemce o pojištění, a poskytuje tak základní přehled pojistitele o společnosti.

Vzhledem ke skutečnosti, že podoba návrhu pojistné smlouvy ze strany pojistitele je závislá na šetření, jež provádí pojišťovací zprostředkovatel, využijeme stejného principu k popisu modelové společnosti.

¹⁵ Příloha č. 1

Jedná se o společnost Lisy s.r.o.¹⁶, která se zabývá výrobou lisovacích strojů pro moderní průmyslové společnosti. Hlavní náplní činnosti společnosti je provoz nástrojárny, a to z 80%, především tedy výroba lisovacího nářadí pro automobilový průmysl. Výroba přídatných zařízení k těmto nástrojům činí 20% činnosti klienta. Jedná se tedy o výrobce průmyslových strojů, z čehož je patrné, že je více než důležité uvažovat v takovém případě o pojištění odpovědnosti klienta.

Územní rozsah, se kterým lze u klienta počítat je celý svět. Vzhledem k faktu, že hlavními zákazníky a odběrateli klienta jsou výrobci automobilů, musíme počítat s velmi širokým územním rozsahem pojištění. Konkrétně pak pro názornou ukázkou uvedme jako odběratele automobilky ŠKODA, KIA A HYUNDAI. Z výčtu se tedy může zdát, že územní rozsah pojištění postačuje na oblast Evropy, ovšem výrobce musí počítat s možností nahodilých zakázek po celém světě a v takovém případě být schopen pružně reagovat. Jako důležité je také potřeba uvést, že výrobce nedodává pouze celé účelové stroje, ale také vyrábí komponenty do jiných výrobků, tedy součástky do strojů jiných výrobců. Důležitým ukazatelem pro pojistitele je pak úroveň diverzifikace výroby jako celku. Z výčtu hlavních odběratelů klienta je patrné, že se úzce soustředí a váže na automobilový průmysl. Diverzifikace je tedy pouze v různých značkách automobilových výrobců.

Na základě makléřského dotazníku bylo dále zjištěno, že součástí specifikace činnosti klienta není odkládání věcí zákazníků ani přebírání věcí zákazníků. V této oblasti bychom doporučili vedení společnosti obezřetnost, jelikož nelze s jistotou předpokládat, zda nebude společnost v budoucnu přebírat od zákazníků prototypy výrobků a s tím také spojenou odpovědnost za případnou újmu. Zanechme však tuto oblast na přání zákazníka mimo náš zájem, jelikož dle rozhodnutí klienta nepřebírá tento od zákazníků věci do servisu.

Součástí činnosti klienta je však vstupování do objektů zákazníků. K tomuto dochází především při plánování dodávek výrobních lisovacích strojů zákazníkům a také při montáži a servisu dodávaných strojů. Vzhledem ke složité montáži dodávaných strojů je toto kritérium velmi podstatné. S tím souvisí také výkon

¹⁶ Dále jen Lisy

zaměstnanců společnosti mimo provozovnu, tedy mimo výrobní halu klienta. Opět se jedná především o montáž lisovacích strojů v provozech klientů.

Na základě výpovědi klienta pak můžeme z pojistných rizik vyloučit práci s chemikáliemi, radioaktivními látkami a práci s otevřeným ohněm. Žádný ze zaměstnanců společnosti klienta nemá žádnou z těchto činností v pracovní náplni. Kdyby některé z uvedených rizik souviselo s činností klienta, mělo by to za následek vyšší koeficient k základní sazbě pojistného, jelikož i riziko vzniku škod je daleko vyšší. Zároveň však téměř všichni zaměstnanci ve výrobě pracují s hořlavinami, konkrétně tedy s oleji a prostředky k mazání.

Další z podstatných náležitostí, jež mají vliv na určení výsledného limitu pojistného plnění, je počet zaměstnanců klienta. U společnosti Lisy, s.r.o. uvádíme 53 zaměstnanců pracujících na hlavní pracovní poměr. Ve společnosti nepracuje žádný zaměstnanec na vedlejší pracovní poměr ani na dohodu o pracovní činnosti.

Velký význam při pojištění odpovědnosti klienta je věnován předpokládaným příjmům v pojistném roce. Běžně tedy vycházíme z historie klienta a předpokládáme výši příjmů podle minulého roku. Z historie klienta vyplývá, že příjmy za minulé období dosahovaly výše 69 000 000,- Kč. V případě, že bychom neměli údaje o příjmech klienta za minulá období, může tuto výši příjmů odhadnout pojišťovací zprostředkovatel na základě svých zkušeností s obdobnými společnostmi a v budoucnu tuto částku upřesnit podle skutečných příjmů. Důležité je však věnovat se podmínkám pojištění ze strany pojistitelů. Někteří pojistitelé také v textu upozorňují, že v případě škodné události a nesprávně uvedeného rozsahu tržeb bude výsledné pojistné následně přepočteno a odečteno od pojistného plnění.

Dále můžeme v dotazníku naléznout požadavky klienta, respektive pojišťovacího zprostředkovatele, na požadovaný limit pojistného plnění, požadovanou spoluúcast a požadované doložky. V otázce limitu pojistného plnění máme v našem modelovém příkladu jasno, jedná se o částku 25 000 000 Kč. V praxi se lze běžně setkat s případy, kdy klient poptává nabídky pojištění na různé limity pojistného plnění, dle vlastního zhodnocení rizika. Na základě těchto nabídek může klient zjistit o kolik dražší je kupříkladu roční pojistné při zvýšení limitu pojistného plnění. Je samozřejmé, že čím bude stanoven vyšší limit pojistného, tím je klient více chráněn. Zároveň musí být limit pojistného plnění zvolen vhodně,

aby nebyl příliš malý či velký v porovnání s velikostí podnikání klienta. U malých a středních rizik je nejčastěji stanoven pojistný limit na 5 000 000,- Kč.

Druhým požadavkem klienta na pojistitele, je spoluúčast. Tím dává klient najevo pojistiteli, jakou částkou se bude podílet na vzniklé škodě v případě jejího vzniku. Zároveň s tímto platí, že do výše spoluúčasti nebude pojistitel povinen hradit škodu z pojištění. Částka spoluúčasti nesmí být neúměrně vysoká vzhledem k velikosti podnikání klienta, aby pro tohoto nebyla likvidační v případě pojistné události. Navrhovaná částka spoluúčasti v modelovém příkladu je ze strany klienta navrhována 10 000,- Kč. Tato částka nám pro tento modelový příklad připadá adekvátní, jelikož se jedná o nejběžnější výši spoluúčasti.

Třetí požadavek stanovený ze strany klienta se týká požadovaných doplňků k pojištění. V tomto případě se jedná o konkrétní pojistná rizika, o jejichž pojištění má klient zájem a jenž jsou obvykle nad rámec základního pojistného krytí. Tato pojistná rizika obsahují také výši částky sublimitů¹⁷. Klient požadoval zejména pojistnou ochranu v případě regresních náhrad zdravotním pojišťovnám a pojištění rizika finanční škody.

Z těchto údajů vyplývá převážná část potřebných informací, na jejichž základě jsou postaveny nabídky pojistných smluv a které jsou rozhodné pro pojistitele. Tyto informace pojistitelé získávají skrze pojišťovací zprostředkovatele. Stejný druh informací je také důležitý pro vytvoření modelové společnosti, na jejímž příkladu budeme srovnávat a analyzovat pojistné podmínky vybraných pojistitelů a také podobu pojištění odpovědnosti, kterou pojišťovny nabízejí. Představme si nyní vybrané pojistitele.

5.2 Výběr pojistitelů

Pojistitelů nabízejících pojištění odpovědnosti podnikatelských subjektů je na českém pojistném trhu celá řada. Současně jsou pak nabízeny několika zahraničními pojistiteli v rámci jednotného trhu. Ačkoli jsou si jejich pojistné produkty velice podobné, jelikož jsou současně vytvářeny na krytí stejných pojistných rizik,

¹⁷ Sublimitem rozumíme část celkového limitu pojistného plnění, kterou pojistitel vyplatí v souvislosti s těmi pojistnými událostmi, na které se sublimit vztahuje.

můžeme mezi pojistiteli nalézt drobné rozdíly, které mohou být při výběru pojistného produktu pro klienta rozhodující.

Pro případ naší modelové společnosti jsme vybrali tři různé pojistitele, kteří patří mezi největší subjekty na českém pojistném trhu. Jsou jimi Allianz pojišťovna, a.s.¹⁸, Česká pojišťovna a.s.¹⁹ a pojišťovna Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group²⁰. Každý z těchto subjektů se odlišuje vlastní stavbou pojistného produktu pojištění odpovědnosti podnikatelů, která se vyznačuje svými přednostmi. Současně větší počet pojistitelů v předloženém srovnání by již vedl k nepřehlednosti práce a ztrátě jejího významu.

Součástí srovnávací analýzy bude vzájemné porovnání pojistných podmínek²¹ pojistitelů, především pak výluk z pojištění a možností připojištění. Dále bude součástí analýzy porovnání nabídek jednotlivých pojistitelů na pojištění modelové společnosti. Na základě tohoto srovnání vybereme pojistný produkt, který je nejvhodnější pro modelovou společnost.

5.3 Srovnání nabídek pojistitelů

Základním zdrojem informací naší analýzy jsou pojistné podmínky²² vybraných pojistitelů a také návrhy pojistných smluv poskytnuté makléřskou kanceláří JUDr. Gabriely Kretschmannové. Na základě poptávky po pojištění odpovědnosti ve formě makléřského formuláře byla ze strany makléřské kanceláře předložena nabídka pojistných smluv od tří výše zmíněných pojistitelů. Jejich konkrétní podoba je však obchodním tajemstvím, a proto jsou do práce zařazeny pouze některé podstatné části.

Vzhledem ke skutečnosti, že pojistné podmínky jednotlivých pojistitelů jsou vytvářeny na základě odlišné struktury, jejich přímé srovnání je velice složité a může být také značně nepřesné. Základní přehled srovnání pojistných podmínek

¹⁸ Dále jen Allianz

¹⁹ Dále jen Česká pojišťovna nebo ČP

²⁰ Dále jen Kooperativa

²¹ Pojistnými podmínkami rozumíme Všeobecné pojistné podmínky (dále jen VPP) a Zvláštní pojistné podmínky (dále jen ZPP) vybraných pojistitelů

²² Konkrétně VPP (OSP-3) pojišťovny Allianz, VPP (VPPMO-P-01/2014) České pojišťovny VPP (P-100/14) a ZPP (P-600/14) pojišťovny Kooperativa

jednotlivých pojistitelů nalezneme v Tabulce 5.1. Toto srovnání však nelze považovat za zcela ucelené a vždy je potřeba využít k plnému srovnání pojistné podmínky.

Tabulka 5.1

SROVNÁVACÍ ANALÝZA POJISTNÝCH PODMÍNEK			
Rozsah pojistného krytí ANO/NE	ALLIANZ	ČESKÁ POJIŠŤOVNA	KOOPERATIVA
Újma na hmotné věci včetně následné finanční škody	ANO	ANO	ANO
Čistá finanční škoda	NE	NE	NE
Nemajetková újma při ublížení na zdraví nebo usmrcení včetně následné finanční škody	ANO	ANO	ANO
Duševní útrapy na straně poškozeného dle § 2956 NOZ	ANO	ANO	ANO
Duševní útrapy v dle § 2959 NOZ	ANO	ANO	ANO
Újma způsobená vadou výrobku	NE	ANO	NE
Újma způsobená vadou výrobku, který byl uveden na trh před datem počátku pojistné smlouvy	NE	NE	NE
Újma na věci užívané	NE	NE	ANO
Újma na pronajatých nemovitostech	NE	ANO	ANO
Újma na věci převzaté	NE	NE	NE
Újma na věci zaměstnanců	ANO	ANO	ANO
Regresy zdravotních pojišťoven - 3. osob	ANO	ANO	ANO
Regresy zdravotních pojišťoven - zaměstnanci	ANO	NE	NE

Regresy dávek nemocenského pojištění - 3. osoby	ANO	ANO	ANO
Regresy dávek nemocenského pojištění - zaměstnanci	ANO	NE	NE
Pokuty a penále uložené 3. osobám	ANO	NE	NE
Pojistné podmínky číslo	OSPP-03 (VPP)	VPPMO-P-01/2014 (VPP)	P-100/14 (VPP) P-600/14 (ZPP)

Zdroj: VPP (OSP-3) pojišťovny Allianz a.s., VPP (VPP-P-01/2014) České pojišťovny a.s., VPP (P-100/14) a ZPP (P-600/14) pojišťovny Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group, vlastní zpracování

Druhým podkladem, který upravuje parametry pojistných smluv, jsou samotné nabídky jednotlivých pojistitelů. Na základě návrhů pojistných smluv získaných od makléřské kanceláře byla vypracována srovnávací analýza, která vyzdvihuje některé podstatné náležitosti obsažené v návrzích pojistných smluv. Současně lze také zjistit, zda vyhověli pojistitelé nárokům klienta, které jsou obsahem makléřského dotazníku. Tuto analýzu nalezneme v Tabulce 5.2.

Tabulka 5.2

Srovnávací analýza nabídky pojistitelů			
Pojišťovna	Allianz	Česká pojišťovna	Kooperativa
Limit pojistného plnění	25 000 000 Kč	25 000 000 Kč	25 000 000 Kč
Územní rozsah pojištění	Evropa	Celý svět mimo USA a Kanadu	Evropa
Sublimity připojištění			
Čistá finanční škoda	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč
Regresní náhrady	25 000 000 Kč	5 000 000 Kč	5 000 000 Kč
Stanovená spoluúčast pro případy			
Škody na území ČR	10 000 Kč	10 000 Kč	10 000 Kč
Škody na území Evropy	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč
Regresních náhrad ZP	1 000 Kč	10 000 Kč	1 000 Kč
Čisté finanční škody		1 000 Kč	10% plnění, minimálně však 10 000 Kč
CENA POJISTNÉHO	65 200 Kč	135 415 Kč	81 500 Kč

Zdroj: Makléřská kancelář JUDr. Gabriely Kretschmannové, vlastní zpracování

5.3.1 Újma na hmotné věci

První kategorií srovnání je újma na hmotné věci včetně následné finanční škody. Na tuto kategorii se vztahuje pojištění odpovědnosti podnikatelů u všech zkoumaných pojistitelů. Toto zjištění lze očekávat právě z důvodu obecnosti této kategorii. Újma na hmotné věci zaobírá velmi širokou škálu podnikatelských rizik, jež jsou samozřejmě také omezena výčtem výluk, ovšem současně lze tuto kategorii považovat za jednu ze zcela základních a tento druh odpovědnosti je primárním důvodem, proč podnikatelské subjekty pojištění odpovědnosti vyhledávají.

5.3.2 Čistá finanční škoda

Další srovnávanou kategorií je riziko čisté finanční škody. Tato je již z pohledu na pojistné podmínky pojistitelů mnohem zajímavější. Jak můžeme vidět v tabulce, tento druh odpovědnostního rizika není součástí základního rozsahu pojištění u pojišťoven Allianz, České pojišťovny ani pojišťovny Kooperativa. To však neznámá, že by čistá finanční škoda nebyla součástí pojistných podmínek. Pojištění čisté finanční škody lze označit za ne zcela běžné, ovšem současně se jedná o stále rostoucí oblast.

Ve VPP pojišťovny Allianz nalezneme výlukou, která čisté finanční škody přímo nespécifikuje, ale svým zněním je vylučuje. Srovnáme-li pojistné podmínky s návrhem pojistné smlouvy, můžeme zde nalézt smluvní ujednání č. 41 - 06, které tuto výlukou ruší. Ačkoli tedy pojem čisté finanční škody v návrhu pojistné smlouvy nenalezneme, tento návrh ji obsahuje bez jakéhokoli sublimitu z limitu pojistného plnění.

V případě ČP opět nenalezneme přímé vyloučení či zařazení čisté finanční škody ve VPP. Rozsah pojištění odpovědnosti je vymezen pozitivním výčtem, bez uvedení pojištění odpovědnosti za čisté finanční škody. V návrhu pojistné smlouvy však můžeme nalézt doložku s označením V70, tedy pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou jinak než na zdraví, poškozením, zničením, ztrátou nebo odcizením hmotné věci. Tedy i v případě ČP upravuje pojistná smlouva VPP a doplňuje základní rámec pojistného krytí. Odlišný je v případě vzniku čisté finanční škody také limit pojistného plnění. Sublimit stanovený na případy takové pojistné

události je 1 000 000,- Kč a spoluúčast je stanovena na 1 000,- Kč. Je zde tedy zjevná opatrnost ze strany pojistitele v případech plnění z čistých finančních škod.

Pojišťovna Kooperativa je jedinou z námi srovnávaných pojišťoven, která čistou finanční škodu výslovně uvádí ve svých ZPP, ovšem stejně jako ostatní nepřipouští v základním rozsahu pojištění. V případě této pojišťovny se jedná o negativní vymezení tedy, že o čistou finanční škodu se jedná v případech mimo vyjmenovaný seznam. Opět tedy dochází k nabídce připojištění ze strany pojistitele v rámci návrhu pojistné smlouvy. Stejně jako ČP stanovuje pojišťovna Kooperativa sublimit ve výši 1 000 000,- Kč, ovšem s rozdílným přístupem ke spoluúčasti. Na rozdíl od ostatních pojistitelů, stanovuje Kooperativa minimální spoluúčast ve výši 10 000,- Kč. Hranici skutečně požadované spoluúčasti však stanovuje jako 10% skutečného plnění²³. V porovnání s pojišťovnami Allianz a ČP se toto zdá jako velice nevýhodné pro klienta. Spoluúčast totiž není pouze pevně stanovena, ale v případě plnění horní hranice pojistného krytí může tato stoupnout až na maximum 100 000,- Kč. Jako velice nevýhodnou pak nelze vnímat pouze výši částky, ale také její proměnlivost. Klient se nemůže pouze spolehnout na stanovenou spoluúčast 10 000,- Kč, ale musí předpokládat velmi proměnlivou částku. V tomto faktu spatřujeme největší nevýhodu.

5.3.3 Nemajetková újma

Dále je z pojistných podmínek patrné, že součástí pojistných produktů všech pojišťoven je také nemajetková újma při ublížení na zdraví nebo usmrcení včetně následné finanční škody. Jak už jsme uvedli v textu výše, došla náhrada škody v případech tohoto druhu nemajetkové újmy poměrně velkých změn, především pak co do výše možné náhrady. Tyto změny lze zařadit mezi jedny z nejdiskutovanějších ve veřejných médiích v souvislosti se změnou NOZ. Právě tato diskuze a zájem veřejnosti nutí pojistitele k přizpůsobení pojistných produktů. Vzhledem ke skutečnosti, že výše nemajetkové újmy při ublížení na zdraví či usmrcení již není

²³ Čím tedy bude vyšší plnění, tím vyšší bude skutečná částka stanovené spoluúčasti. Vždy však minimálně 10 000,- Kč.

stanovena pomocí bodových tabulek, ale velice individuálně případ od případu, je také patrná určitá nejistota na straně pojistitelů.

Náhradu újmy z duševních útrap na straně poškozeného lze zařadit do pojistných produktů všech pojistitelů. Velmi se však liší způsob, jakým jednotliví pojistitelé k tomuto druhu nemajetkové újmy přistupují. Především si povšimněme zvláštní formulace, kterou lze nalézt v pojistných podmínkách pojišťovny Allianz, která takové plnění z pojistné smlouvy připouští výslovně pouze v těch případech, je-li tato peněžitá náhrada stanovena pravomocným rozhodnutím soudu. V případě České pojišťovny pak tuto nemajetkovou újmu připouštíme, jelikož není obsažena v negativním výčtu výluk z pojištění. Zvláštním případem zde jsou pojistné podmínky pojišťovny Kooperativa, u kterých lze vyvodit, že tuto oblast zahrnují do pojištění odpovědnosti, ovšem výslovné ujednání v pojistných podmínkách chybí. Z tohoto důvodu je doporučováno pojišťovacím zprostředkovatelem výslovné uvedení do pojistné smlouvy v případě, že má klient o toto pojištění zájem. V případě modelové společnosti neprojevil klient žádný zvláštní zájem o tento druh pojištění, a proto jeho úprava není součástí nabídky pojistitele.

Oblast duševních útrap podle ustanovení § 2959 NOZ týkající se osoby blízké je podle pojistných podmínek upravena stejným způsobem jako oblast duševních útrap poškozeného a není třeba se jim dále více věnovat.

5.3.4 Újma způsobená vadou výrobku

Rozličným způsobem přistupují pojistitelé také k újmě způsobené vadou výrobku. Pojišťovna Allianz přímo vylučuje újmu způsobenou vadou výrobku z pojistné smlouvy, jestliže toto ujednání není přímo její součástí. V takovém případě pak pojistné podmínky odkazují na jiný článek, jenž naopak nastavuje výluky z takového plnění. V našem modelovém příkladu můžeme nalézt zařazení odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku do předmětu pojištění. Pojistitel tak reaguje na požadavek klienta.

Obdobně upravuje tuto oblast také pojišťovna Kooperativa. Odpovědnost za vadu výrobku není dle VPP součástí základního pojištění odpovědnosti, ovšem je přidáno do pojistné smlouvy formou dodatku. V rámci nabídky pojistné

smlouvy pak ponechává limit pojistného plnění na částce 25 000 000,- Kč a spoluúčast na částce 10 000,- Kč bez dalších sublimitů.

Opačným způsobem pak přistupuje k újmě způsobené vadou výrobku ČP. Česká pojišťovna zahrnuje tuto oblast pojištění do svého základního pojistného produktu, přičemž výluku připouští jen na základě výslovného ujednání v pojistné smlouvě. Toto ujednání samozřejmě součástí návrhu pojistné smlouvy není, a proto pokrývá nabídka pojištění také oblast týkající se vady výrobku. Tato oblast pojištění není v pojistné smlouvě dále upravována dalšími ujednáními o zvláštních sublimitech nebo jinak specifikované spoluúčasti.

V otázce, zda se pojištění vztahuje i na újmu způsobenou vadou výrobku, který byl uveden na trh před datem vzniku pojistné smlouvy, vychází z pojistných podmínek všech pojistitelů zcela jasně, že se na tyto případy pojištění nevztahuje. Pouze pojišťovna Allianz ve svých pojistných podmínkách připouští odlišné ujednání v pojistné smlouvě, aby se tato vztahovala i na již uvedené výrobky. Je zcela jasné, že takové ujednání je vždy na individuálním posouzení ze strany pojistitele a posouzení historie klienta.

5.3.5 Věci užívané a převzaté

Rozdílně přistupují pojistitelé také k odpovědnosti vztahující se na věci užívané. V případě pojišťovny Allianz je tento druh odpovědnosti zařazen mezi výluky z pojištění a zároveň jasně definován. Mezi užívané věci řadí jak věci movité, tak budovy a pozemky. Podobným způsobem je tato odpovědnost zařazena mezi výluky z pojištění i případě ČP, která však mezi věci užívané řadí pouze hmotné věci movitého charakteru tedy nikoli nemovitosti. Nejpodrobnější popis užívané věci nalezneme ve ZZP pojišťovny Kooperativa. Zároveň je tento pojistitel jediným z námi vybraných, který nabízí odpovědnost za věci užívané v rámci základního pojištění odpovědnosti.

Je nutno zmínit, že klient se na tuto oblast pojištění nijak výrazně nezaměřil a z jeho strany nedošlo k žádnému zvláštnímu projevu vůle o toto pojištění, ačkoli z pohledu pojišťovacího zprostředkovatele jej lze doporučit.

V souvislosti se zmíněnou škodou na užívané věci je třeba také zmínit újmu na pronajatých nemovitostech. Jak již bylo uvedeno, tato újma je v případě pojišťovny Allianz spojená s běžným užíváním věci a zařazená ve výlukách. V případě ČP je zda však již menší rozdíl, a to že na rozdíl od užívání movitých věcí, které jsou obsaženy ve výlukách, se pojištění na užívání nemovitostí vztahuje již v základním rozsahu. V případě pojišťovny Kooperativa jde opět o totožnou situaci, kdy újma na užívání nemovité věci je již součástí předmětu základního pojištění odpovědnosti. Opět lze podotknout, že o tento typ pojištění nemá klient významný zájem a z dotazníku vyplývá, že žádné pronajaté nemovitosti v současnosti nemá. Z tohoto důvodu se tedy nejedná o přednostní kritérium při výběru pojistné smlouvy.

V otázce pojistného krytí za újmu způsobenou na věci převzaté je z pojistných podmínek všech vybraných pojistitelů patrné, že toto riziko v základním rozsahu pojistného krytí nenabízejí. Dle pojistných podmínek ČP a pojišťovny Allianz, tato pojištění zcela vylučují ze základního rozsahu pojištění. V případě pojistných podmínek pojišťovny Kooperativa je stanoveno, že tato odpovědnost může být do pojištění zahrnuta pouze výslovným ujednáním v pojistné smlouvě. Klient se v modelovém případě opět nijak významně nezajímal o tento typ odpovědnosti, jelikož sám nepřebírá věci svých klientů a zákazníků za účelem opravy ani k žádným dalším realizacím. Potřebný servis a údržbu provádí přímo u zákazníka, což vychází z povahy a velikosti dodávaných strojů.

Odpovědnost za věci zaměstnanců je opět ve všech vybraných pojistných podmínkách upravena stejně a lze ji nalézt v základním rozsahu pojistného krytí všech zkoumaných pojistitelů. Vzhledem k počtu zaměstnanců klienta považujeme tento typ pojistné ochrany za velmi důležitý.

5.3.6 Oprávněné náhrady škody

Poměrně důležitou částí pojištění odpovědnosti se mohou stát oprávněné náhrady škody, známé také jako regresní náhrady. Ty může požadovat zdravotní pojišťovna jako náhradu nákladů léčení jejího pojištěnce, v případě, že mu bylo ublíženo na zdraví třetí osobou zaviněným protiprávním jednáním. Například po modelové společnosti LISY s.r.o. tak může žádat zdravotní pojišťovna

oprávněnou náhradu škody, jestliže k ublížení na zdraví došlo v souvislosti s porušením právních norem v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví.

Opět je třeba se soustředit především na požadavek klienta, kterým je právě pojistná ochrana v případě regresních náhrad zdravotním pojišťovnám. V této oblasti je však třeba na základě pojistných podmínek rozdílně přistupovat ke třetím osobám a k osobám zaměstnanců. Pojistitelé pak také rozlišují, zda se jedná o regresní nároky pojišťoven za účelně vynaložené náklady léčení nebo výplatu nemocenského pojištění.

Z tabulky je patrné, že regresy zdravotním pojišťovnám v případě újmy na straně třetí osoby, jsou součástí pojistného krytí u všech pojistitelů bez zvláštních výjimek. Odlišná situace však nastává v případě, kdy mezi pojištěným a poškozenou osobou existuje zaměstnanecký vztah. Pojišťovna Allianz poskytuje pojistnou ochranu jako jediná již základním rozsahu pojištění, ovšem Česká pojišťovna a pojišťovna Kooperativa tuto odpovědnost z pojistné ochrany v základním rozsahu vylučují. Připouštějí pak tuto ochranu pouze formou připojištění na základě dodatků, které doplňují pojistnou smlouvu a VPP. Právě na základě požadavku ze strany klienta o pojištění regresních náhrad zdravotní pojišťovně, jsou tyto dodatky také doplněny do návrhu pojistných smluv České pojišťovny a pojišťovny Kooperativa.

Pojišťovna Allianz upravuje v návrhu pojistné smlouvy pouze odlišnou spoluúcast ve výši 1 000,- Kč a dále nestanovuje žádné zvláštní sublimity. Naproti tomu pojišťovny Česká a Kooperativa shodně snižují pojistné plnění v případě regresních náhrad ZP sublimitem 5 000 000,- Kč. Spoluúcast v případě ČP je stanovena ve výši 10 000,- Kč a u pojišťovny Kooperativa 1 000,- Kč. Podstatnou náležitostí obsaženou v pojistných smlouvách je také skutečnost, že na rozdíl od obecného územního rozsahu pojistné smlouvy, omezují pojišťovny Česká a Kooperativa rozsah pouze na území České republiky. Vzhledem k tomu, že se jedná o zaměstnance pracující na území ČR, je tento územní rozsah dostačující.

Možnosti pojištění a připojištění jsou v případě regresů dávek nemocenského pojištění upraveny v pojistných podmínkách pojistitelů téměř identicky, jako je tomu v případě regresů zdravotním pojišťovnám. Platí zde naprosto stejně, že regresy dávek nemocenského pojištění za třetí osoby je součástí základního pojištění

u všech pojistitelů. Na případy zaměstnanců se základní pojištění vztahuje opět pouze u pojišťovny Allianz a u pojišťoven Česká a Kooperativa je nutné v pojistné smlouvě rozšířit formou doplňkového pojištění.

5.3.7 Pokuty a penále

Zajímavou rozdílnost lze mezi jednotlivými pojistnými podmínkami pojistitelů nalézt také v případě pokut a penále, jenž jsou pojištěnému uloženy třetími subjekty, například z pozice správního úřadu. V případě pojišťovny Allianz, tato nijak pokuty a penále nevylučuje. V případě ČP pak tato odpovědnost vyloučena ze základního rozsahu pojištění je, ovšem lze ji zařadit jako připojištění doložkou týkající se čistých finančních škod. Nejstriktnější úpravu můžeme nalézt v případě pojišťovny Kooperativa, která vylučuje z pojištění odpovědnost za pokuty a penále, bez ohledu na to, komu byly uloženy.

5.3.8 Výluky profesní odpovědnosti

Jak již bylo vysvětleno výše, některým podnikatelským subjektům ukládá zákon uzavřít povinně smluvní pojištění profesní odpovědnosti. Toto pojištění profesní odpovědnosti se však svými parametry odlišuje od klasického pojištění odpovědnosti a její specifikace odpovídají zákonným požadavkům. Společně s tímto si však tyto profese mohou uzavírat dobrovolné smluvní pojištění vztahující se k odpovědnosti mimo rámec pojištění profesní odpovědnosti. Z důvodu rozdílného charakteru dobrovolného a povinného pojištění proto pojišťovny vylučují některé profese z obecného pojištění odpovědnosti podnikatelů.

Z pojistných podmínek pojišťovny Allianz vyplývá, že vyloučeny jsou všechny profese, kterým pojištění odpovědnosti ukládá zákon a dále profese v pojistných podmínkách vyjmenované. U ČP je podobným způsobem obsažena v pojistných podmínkách výlučka na povinná pojištění a další vyjmenované činnosti. Pojistné podmínky pojišťovny Kooperativa vylučují pouze činnosti, kde uzavření ukládá zákon bez specifikace dalších vyloučených činností.

5.4 Další ujednání týkající se pojištění

Jedním z podstatných ujednání, které je součástí pojistné smlouvy, je nejen limit pojistného plnění vztahující se na jednu pojistnou událost, ale také roční limit pojistného plnění, který se vztahuje na všechny pojistné události v daném pojistném roce. U všech vybraných pojistitelů je tento roční limit určen podobným způsobem. Každý z pojistitelů nastavuje roční limit ve výši dvojnásobku limitu pojistného plnění vztahujícího se k jedné pojistné události. V případě modelového případu se tedy jedná o dvojnásobek částky 25 mil. Kč.

Společně s ročním limitem pojistného plnění se rozsahu pojištění týká také územní rozsah. Ten je standardně nastaven u všech pojistitelů na území ČR, ovšem současně bývá upraven v pojistné smlouvě, která tento územní rozsah specifikuje. Jak vyplývá z makléřského dotazníku, modelová společnost Lisy dodává svou produkci především na území Evropy. Tento požadavek splňují všichni vybraní pojistitelé. Budeme-li však uvažovat další expanzi, nebo nahodilé jednorázové zakázky mimo území Evropy, je potřeba tento územní rozsah rozšířit. Příkladem toho je ČP, která již ve svém návrhu pojistné smlouvy operuje s územním rozsahem na celý svět, vyjma USA a Kanady.

Důležitou částí pojistné smlouvy by pro klienta mohla být také úprava zachraňovacích nákladů v případě jednotlivých pojistitelů. Pojistitel totiž nehradí možné zachraňovací náklady do plné výše limitu pojistného plnění, jelikož by taková situace byla proti logice věci samotné. V případě, že zachraňovací náklady dosáhnou podobné výše jako samotná škoda, ztrácí se tak jejich smysluplnost. Odlišením je pouze ochrana zdraví a života člověka, u které také NOZ upravuje přísněji omezování limitu pojistného plnění. Konkrétně tedy všichni vybraní pojistitelé omezují plnění na záchranu života a zdraví člověka jako maximálně 30% z limitu pojistného plnění, tedy naprosto shodným způsobem na hranici, kterou jim ukládá zákon. V případech jiné újmy, jsou však limity nastaveny různě.

U pojišťovny Allianz je limit nastaven na hranici 5% limitu pojistného plnění. Dle pojistných podmínek ČP je limit nastaven nejvýše do 2% limitu pojistného plnění nebo sublimitu. V případě pojišťovny Kooperativa se jedná o limit 10% z horní hranice limitu pojistného plnění.

5.5 Cenové srovnání

Neoddělitelnou součástí a jedním z nejdůležitějších parametrů nabízených pojistných smluv je samozřejmě cena pojištění, neboli pojistné za jeden rok. Toto pojistné najdeme vždy v návrhu pojistné smlouvy a pro klienta bývá často hlavním hlediskem při výběru pojistitele. Jak můžeme vidět v rámci celé srovnávací analýzy, neodlišují se pojistné podmínky jednotlivých pojistitelů nijak významně a pokud ano, pak daný předmět pojištění je možné upravit formou připojištění. Především proto bude pro drtivou většinu pojistníků rozhodná cena pojištění a nikoli detailní rozbor pojistných podmínek.

Velmi častým jevem, se kterým se lze při sjednávání pojistné smlouvy setkat, je návaznost cenové nabídky pojišťovny na další skutečnosti. Příkladem takových dalších podmínek je podpis smlouvy minimálně na tři roky, nebo podmínění cenové nabídky uzavřením dalších pojistných smluv. Strategii uzavření smlouvy na minimálně tři roky slouží pojistitelům primárně k vlastnímu získávání informací o klientovi. Na základě těchto informací pak pojišťovny vytvářejí nabídku takových pojistných produktů, které budou nejlépe odpovídat klientově skutečnému stavu hospodaření. Podmínka uzavření dalších pojistných smluv, kupříkladu majetkového, slouží pojistiteli především k vyššímu zavázání se klienta.

Pro účely práce je však potřebné srovnávat cenovou nabídku bez obchodních či dalších jiných slev a bonusů. Tyto se často zakládají nejen na skutečném stavu věci, ale také na přičinění ze strany pojišťovacího zprostředkovatele.

Z tabulky je patrné, že nejnižší pojistné nabízí pojišťovna Allianz s cenou 65 200,- Kč, což je o 15 000,- Kč méně než pojišťovna Kooperativa. Současně je tato částka dvojnásobně nižší než v případě ČP. Velkou výhodou této pojišťovny vůči konkurenci je absence sublimitu v případě regresních náhrad a také spoluúčasti v případě čistých finančních škod. Naopak jako negativní prvek působí dvojnásobná spoluúčast v případě škodné události na území Evropy, tedy mimo ČR. V tomto ohledu je pojišťovna Allianz ojedinělá a disponuje zvláštní úpravou.

Druhou nejlevnější nabídku pojištění nalezneme u pojišťovny Kooperativa, která je dražší o 15 000,- Kč oproti společnosti Allianz, ovšem s podobným rozsahem pojištění a současně poloviční spoluúčastí na území Evropy, tedy 10 000,- Kč.

Předložená cena ročního pojistného je tedy 81 500,- Kč. Sublimit regresních náhrad je v tomto případě stanoven na hranici 5 000 000,- Kč, stejně jako v případě ČP. Obezřetný přístup vyžaduje hodnocení spoluúčasti v případě čistých finančních škod, jelikož se určuje jako 10% z pojistného plnění, což se sublimitem 1 mil. Kč znamená až 100 000,- Kč spoluúčasti. Předpokládá-li klient, že v jeho případě může dojít k vyšším částkám čisté finanční škody, nelze pojišťovnu Kooperativa doporučit.

Cena pojistného České pojišťovny byla ze všech nejdražší s částkou 135 415,- Kč, což je dvojnásobek nejnižší nabídky pojišťovny Allianz a zároveň o 50 000,- Kč více než u pojišťovny Kooperativa. Důvodem nevyváženosti cenové nabídky ČP může být, že na rozdíl od konkurence poskytuje pojistnou ochranu na území celého světa vyjma USA a Kanady. Na území těchto států se vždy vyžaduje zvláštní pojištění. V praxi má velký vliv na cenu pojištění, právě územní rozsah. Také v oblasti čistých finančních škod vyžaduje pojišťovna spíše symbolickou spoluúčast ve výši 1 000,- Kč se sublimitem 1 000 000,- Kč. Což je především v porovnání s pojišťovnou Kooperativa velkou výhodou.

5.6 Vyhodnocení srovnávací analýzy

Účelem srovnávací analýzy jednotlivých pojistitelů bylo zmapovat rozdílnost pojistných podmínek a základní rozsah pojištění odpovědnosti podnikatelských subjektů. Společně s tímto dále zjistit možnosti připojištění u těch typů odpovědností, které se vylučují v rámci pojistných podmínek. Za tímto účelem byla srovnávací analýza vypracovaná na základě případového modelu středního podniku, zabývajícího se výrobní činností. Tato modelová společnost byla nakonfigurována na základě parametrů, které běžně pojišťovací zprostředkovatel zjišťuje pro pojistitele a které slouží především k návrhu cenové kalkulace a samotné pojistné smlouvy pojistitele.

Pojistné podmínky vybraných pojišťoven byly aplikovány na podobu modelového příkladu a v jeho kontextu byla srovnávána jejich díkce a nejvýznamnější části, které mohou mít vliv při výběru pojistného produktu. Dále byly pojistné podmínky vzájemně konfrontovány z hlediska vybraných kategorií a možnosti náhrady škody z nich vyplývajících.

Poslední složkou srovnání jednotlivých nabídek pojistných smluv byla cenová struktura nabízeného pojištění, především z hlediska sublimitů, spoluúčasti a celkového pojistného krytí. Po důkladné analýze jednotlivých pojistných produktů a na základě námi zjištěných údajů, se pokusíme vybrat pojistitele, který je pro klienta nejvhodnější. Vzhledem ke skutečnosti, že se nabídka každé z pojišťoven může stát velmi výhodnou, pokládáme za důležité vyzdvihnout nejpodstatnější hlediska, dle kterých by měl klient pojištění vybírat. Těmito hledisky jsou především dosavadní počet škodných událostí, dosavadní počet čistých finančních škod a územní rozsah, kde dochází ke škodným událostem.

Vzhledem k tomu, že má klient samotný zájem na pojištění čistých finančních škod, je potřeba věnovat pozornost nabídce pojišťovny Kooperativa. Tato pojišťovna sice pojištění čistých finančních škod formou připojištění nabízí, ovšem v porovnání s konkurencí za značně nevýhodných podmínek. Jestliže klient předpokládá či již má zkušenost, že v případě jeho společnosti může docházet k čistým finančním škodám většího rozsahu, nelze pojišťovnu Kooperativa doporučit.

Česká pojišťovna má naopak velmi dobrou pozici v oblasti územního rozsahu pojištění na celý svět. Již jsme zmínili, výroba klienta není žádným způsobem omezena a tento může dodávat své výrobky po celém světě. V takovém případě by byla nabídka České pojišťovny s rozšířeným územním rozsahem na celý svět velmi důležitá. Klient ovšem uvádí, že jeho současné odbytiště produktů leží pouze na území Evropy a vzhledem ke skutečnosti, že jeho odběratelé jsou stálí a v zásadě neproměnliví, ztrácí územní rozsah pojištění mimo Evropu svůj význam. Navíc se jako velmi negativní jeví až přehnaná cena pojištění v porovnání s nabídkou konkurence.

V případě pojišťovny Allianz je velmi lákavá především cena ročního pojistného, která je nejnižší ze všech nabízených pojistných produktů. Stejně tak je také významná absence sublimitu připojištění v případě regresních náhrad výdajů zdravotních pojišťoven a dávek nemocenské. Zde však musí klient uplatnit zkušenost s územím, na kterém dochází ke škodám. Jestliže se jedná především o škody na území ČR, je pojišťovna Allianz nejspíše nejlepší volbou. Ovšem jestliže dochází k újmě především na území Evropy mimo ČR, spoluúčast klienta se zdvojnásobuje, což má za následek ztrátu výhodnosti pojištění.

Konkrétní výběr pojistitele je plně závislý na rozhodnutí a přání klienta a názor pojišťovacího zprostředkovatele má v daném případě pouze doporučující charakter. Z praktického hlediska dochází často i k tomu, že se i v průběhu pojistného období smlouva rozšiřuje a upravuje podle toho, co přináší pestrý podnikatelský život nového a jaká nová rizika nastávají. V tomto směru pojišťovny nikterak své klienty neomezují.

Nedílnou součástí nabídek pojištění bývá také možnost uplatněných obchodních slev pro jednotlivé klienty, jak jsme již výše rozebírali detailně. Tyto obchodní slevy jsou dány zejména velkou řadou faktorů, ať už se jedná o propojištěnost klienta a jeho historii, ale také zájmem pojišťovny o pojištění některých výrobních resortů nebo naopak. V případě předchozích negativních zkušeností také pojišťovny cenové nabídky zpracovávají již s tím, že o takového klienta z určitého oboru zájem nemají. Na druhé straně mají pojišťovny stanoveny preferenční klientskou strukturu, která se již odráží v samotné konstrukci a výši pojistné sazby.

6 Závěr

Pojištění odpovědnosti je velmi podstatným produktem na pojistném trhu a také velmi silnou zárukou v rámci podnikatelské praxe. Poskytuje ochranu a jistotu podnikatelským subjektům pro případy jejich porušení povinností, ať již zákonných nebo smluvních. Právě tato náprava škod, která může vzniknout výkonem podnikatelské činnosti, je důvodem, proč je toto pojištění běžně v podnikatelské praxi vyžadováno. Určitým způsobem totiž poskytuje ochranu podnikatelskému subjektu a současně jistotu odškodnění třetím osobám.

Nový občanský zákoník vytvořil podmínky pro vznik zcela nových odpovědnostních vztahů a s tím také spojených požadavků na náhradu škody. Právní úprava NOZ je oproti předešlé mnohem liberálnější a otevřenější individuálnímu posouzení. Nejvýraznějším příkladem této liberalizace je jistě zrušení bodové vyhlášky ministerstva zdravotnictví a posuzování výše peněžitě náhrady újmy na zdraví a životě individuálně v každém případě. Ovšem NOZ přináší i mnoho jiných v práci popsaných změn.

Cílem práce bylo zhodnotit význam pojištění odpovědnosti podnikatele v souvislosti se změnami občanského zákoníku a se změnami určení výše a způsobu náhrady škody.

Jako nejvýraznější změnu občanského zákona lze bezesporu považovat především přístup zákonodárců k náhradě újmy. Ta je nově vnímána v mnohem širším smyslu, který přináší nový pohled také do oblasti pojištění odpovědnosti. Především v doposud silně podceňované a opomíjené oblasti náhrady nemajetkové újmy zaznamenáváme velmi silnou změnu a tlak zákonodárců na přiznání i atypických požadavků poškozených. Je to právě pojištění odpovědnosti, které má s oblastí náhrady újmy velice úzký vztah.

Podoba pojištění odpovědnosti podnikatelů v praxi se také musela přizpůsobit novinkám, které NOZ obsahuje. Pojistitelé tak museli vytvářet nové pojistné podmínky, které svým obsahem a terminologií odpovídají ustanovením NOZ a také museli novým odpovědnostním vztahům přizpůsobit své pojistné produkty. Výklad zákona však zůstával v mnoha případech celkem nejednoznačný a nová právní úprava přinesla nejistotu do mnoha oblastí odpovědnostních vztahů.

Ve třetí kapitole práce jsou tyto změny podrobně popisovány a komentovány v návaznosti na pojištění odpovědnosti podnikatelů. V souvislosti se změnou zákona je podrobně popsán význam újmy jako utrpěné ztráty majetkové i nemajetkové povahy a způsoby náhrady takové újmy, které NOZ přináší. Popsány jsou také podstatné náležitosti vedoucí ke vzniku odpovědnosti, které zakládají nároky na náhradu újmy. Samozřejmě opomenuta nezůstala omezení, která krátí či snad úplně vylučují odpovědnost podnikatelských subjektů.

Velmi pozitivně je potřeba ohodnotit reakci pojistitelů na změnu nového občanského zákoníku ve formě rozšíření pojistné ochrany. Princip uzavírání pojistných smluv, jejichž nezbytnou součástí jsou pojistné podmínky řídící se novým občanským zákoníkem, je velice prostý. Novým občanským zákoníkem se stávající podnikatelské subjekty v oblasti náhrady škody řídit musí, ovšem pojištění odpovědnosti mohou mít stále uzavřené dle předešlé právní úpravy. Jasný nepoměr tak pramení z faktu, že ačkoli se rozšířila oblast odpovědnostních rizik, nemají tito podnikatelé adekvátně rozšířenou pojistnou ochranu. Tato zjevná nelogičnost sama o sobě vyvolává poptávku podnikatelských subjektů po uzavření nových pojistných smluv týkajících se pojištění odpovědnosti.

Vzhledem ke skutečnosti, že logická struktura odpovědnostních rizik zůstala zachována, předkládáme ve čtvrté kapitole nástin nejpodstatnějších odpovědnostních rizik, s jakými se lze v podnikatelské praxi setkat. Tyto dělíme podobně jako samotní pojistitelé podle míry pojistitelnosti, tedy na takové druhy odpovědnostních rizik, která najdeme v základním rozsahu pojistné ochrany. Poté na odpovědnostní rizika, jež jsou u většiny pojistitelů běžně připojistitelná a pomocí doložek a doplňků k pojištění. Poslední kategorií je oblast obtížně pojistitelných či zcela nepojistitelných rizik. Tento teoretický výklad je velmi důležitý především pro následující pátou kapitolu, která obsahuje praktický modelový příklad přibližující pojištění odpovědnosti.

Jako základ pro praktickou část práce byly využity pojistné podmínky týkající se pojištění odpovědnosti několika vybraných pojistitelů figurujících na českém pojistném trhu. Aby jejich srovnávací analýza obsahovala reálný prvek z praxe, byla pro účely této práce vytvořena modelová společnost Lisy s.r.o.

Nejprve byl vypracován makléřský dotazník, který mapoval podobu a základní parametry modelové společnosti Lisy s.r.o. Na základě tohoto dotazníku pak byly makléřskou pojišťovací kancelář JUDr. Gabriely Kretschmannové vypracovány návrhy pojistných smluv tří různých pojistitelů. Těmito vybranými pojistiteli byla pojišťovna Allianz a.s., Česká pojišťovna a.s., a pojišťovna Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group. Aby byla zaručená vzájemná srovnatelnost návrhů pojištění, museli tito pojistitelé dodržet některé základní požadavky klienta vypsané v makléřském dotazníku. Další podrobná analýza tedy spočívala ve srovnání těchto tří pojistitelů.

Jednotliví pojistitelé byli srovnáváni z hlediska přístupu k nejpodstatnějším odpovědnostním rizikům. Součástí analýzy pak bylo, jakým způsobem upravují tito pojistitelé jednotlivá rizika ve svých pojistných podmínkách a také jakým způsobem pozměňují podmínky pojištění v rámci pojistné smlouvy.

Samozřejmě součástí této analýzy bylo cenové srovnání jednotlivých návrhů pojistitelů a potenciální doporučení při výběru vhodného pojištění. Tato analýza měla za účel představit skutečnou úpravu odpovědnostních rizik v rámci pojištění a nastítnit možná slepá místa, na která je potřeba přihlížet při výběru pojistitele.

Z analýzy samotné modelové společnosti a stejně tak z vyhodnocení cenové nabídky vybraných pojistitelů je patrné, že pojistná ochrana tvoří velmi podstatnou součást podnikatelské praxe a může pokrývat velmi široké spektrum odpovědnostních rizik. Současně pak s rostoucí liberalizací úpravy náhrady škody lze očekávat i rostoucí požadavky podnikatelských subjektů po pojistné ochraně jejich odpovědnostních vztahů. Součástí práce není absolutní výčet odpovědnostních rizik spojených s podnikáním, ovšem v práci jsou vytyčena nejpodstatnější rizika, která by mohla mít na podobu pojistného produktu vliv.

Jak je popsáno výše v práci, v podnikatelské praxi se lze setkat s různými přístupy podnikatelských subjektů k riziku. Některé subjekty budou spíše opatrnější, jiné mohou riskovat více s vidinou vyššího zisku, ovšem pojištění odpovědnosti podnikatelů lze bezesporu doporučit oběma skupinám. V soudobé podnikatelské praxi lze hovořit i o skutečnosti, že se bez pojištění odpovědnosti podnikatelů nelze obejít. Toto pojištění již není obchodní podmínkou pouze při styku se zahraničím, ale dokonce je již běžně vyžadováno v obchodní praxi mezi tuzemskými podnikateli a také bývá podmínkou výběrových řízení na dodavatele. Lze usuzovat, že pojištění

odpovědnosti u kterékoli pojišťovny na současném tuzemském pojistném trhu je pro obchodního partnera dostatečnou zárukou.

Samozřejmě nelze ze samotné práce usuzovat, že je podnikání na současném trhu nemožné bez pojištění odpovědnosti. Jistě existuje stále velké množství podnikatelských subjektů, u kterých obchodní vztahy fungují na základě mnohaleté zkušenosti a z těchto dobrých vztahů také pramení tolik potřebná důvěra. Ovšem ne vždy se tato finančně vyplatí.

Jak vyplývá z rozboru nového občanského zákoníku, rozšiřuje tento oblast náhrady nemajetkové újmy do doposud neznámých oblastí, které lze posuzovat za riskantní. Dikce zákona nijak nevymezuje částky, jejichž výši lze požadovat při utrpění nemajetkové újmy, a tedy nezáleží v případě posuzování takové újmy ani na velikosti či finanční síle podnikatelského subjektu.

Lze předpokládat, že malý podnikatelský subjekt nezpůsobí majetkové škody stejného rozsahu, jako v případě velkých podnikatelských subjektů. Z toho tedy můžeme připustit domněnku, že velké majetkové škody spojujeme spíše s úměrně velkými podnikatelskými subjekty. Ovšem v oblasti nemajetkové újmy bychom se měli podobných úvah zdržet, z důvodu doposud neznámých rozsahů požadovaných náhrad. Tedy naopak v takovém případě musíme počítat s tím, že i malý živnostník může způsobit nemajetkovou újmu velkého rozsahu.

Z takové úvahy vyplývá jasná výhoda pojištění odpovědnosti podnikatelů. Jelikož částka ročního pojistného se poměrně snižuje s velikostí podnikání, ovšem možná způsobená nemajetková škoda nikoli. Jak navíc můžeme zjistit v pojišťovnické praxi, nabízejí pojišťovny klientům bez škodných událostí velmi velké slevy z ceny pojistného a podnikatelé tak mohou často získat slevu ve výši až 50%.

Poslední část práce 5. kapitoly, která se zabývala analýzou pojistných podmínek pojistitelů a také reálné možnosti pojištění modelové společnosti, představuje výhodnost tohoto druhu pojištění. Z parametrů modelové společnosti je patrné, že zaměstnává více než 50 zaměstnanců a její obrat v minulém roce představoval téměř 70 mil. Kč. Roční pojistné u nejlevnějšího nabízeného produktu však činilo pouhých 65 200,- Kč s limitem pojistného plnění 25 mil. Kč. Dále pak vzhledem ke skutečnosti, že modelová společnost spolupracuje s automobilkami,

jejichž výroba je známá silným tlakem na automatizaci a na minimální prostoje způsobujícími ztráty, je zcela patrné, že způsobení majetkové škody v takovém případě nebude levnou záležitostí. Opět je třeba podotknout, že částka ročního pojistného u doporučené pojišťovny Allianz, je nepatrná s ohledem na předpokládanou výši možné požadované náhrady škody.

Produkt pojištění odpovědnosti podnikatelských subjektů nelze hodnotit negativně, ale spíše naopak je třeba jej vyzdvihnout. Vzhledem ke stále panující nejistotě ohledně budoucích rozhodnutí soudů v oblasti nemajetkové újmy a také z důvodu patrného zpřísnění právní úpravy směrem ke škůdci, nelze pojištění odpovědnosti podnikatelů opomíjet.

Zároveň však nelze uvažovat o pojištění odpovědnosti jako o formě zproštění se odpovědnosti z vlastní činnosti. Pojistné podmínky jednotlivých pojistitelů jsou druhem dokumentů, které nechávají pouze velmi malý prostor pokusům o podvodné plnění nebo snad nezodpovědné chování pojištěných. Množství výluk a specifických příčin, které mohou vést k neplnění ze strany pojistitele, často překvapí i poctivého klienta a odpovědného podnikatele. Tato skutečnost je však neodmyslitelnou součástí celého pojistného trhu a klient musí vždy důkladně dbát na obsah pojistných podmínek, které jsou součástí pojistné smlouvy.

Má-li podnikatelský subjekt zájem o převedení části odpovědnostních rizik spojených s podnikáním na třetí osobu, jeví se pojištění odpovědnosti jako jednoznačně pozitivní a správná volba. Jedná se totiž o nejsnazší způsob krytí odpovědnostních rizik a nejspíše také nejekonomičtější.

Seznam použité literatury

Monografie

JANDOVÁ, Lucie. *Pojištění v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2756-2872]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, 353 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-530-5.

KOLBA, Jan a Martina ŠULÁKOVÁ. *Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014, 204 s. Teoretik. ISBN 978-807-5020-277.

NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8.

SKIPPER, Harold D a W KWON. *Risk management and insurance: perspectives in a global economy*. Malden, MA: Blackwell Pub., c2007, xv, 751 p. ISBN 14-051-2541-1.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a Jana SVEJKOVSKÁ. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.

VÍTOVÁ, Blanka, Jakub DOHNAL a Jan KOTULA. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971*. Olomouc: ANAG, 2015. ISBN 978-80-7263-940-3.

ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1.

Odborné články

ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví*. Praha: Pulso, 2012, roč. LXXXIX, č. 1, s. 4-7.

DOUBEK, Pavel. Odškodnění újmy na zdraví v českém právu - příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející?. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, 23-24, s. 809-866.

HRUDA, Ondřej. Náhrada škody (nejen) ve věcech nekalé soutěže I. - předvídatelnost škody, zavinění rušitele a spoluzavinění poškozeného. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2012, 13-14, 465 - 470.

JANDOVÁ, Lucie. Odškodňování újmy na zdraví podle NOZ - Věštění z křišťálové koule? Ne, doufejme... *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví*. Praha: Pulso, 2013, roč. XC, č. 3, s. 12-13.

MELZER, Filip. Co působí problémy při náhradě škody. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2015, XXIII, č. 2, s. 38-42.

MERVARTOVÁ, Jana. *Pracovní právo 2013: pracovní právo a nový občanský zákoník: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Zámecký hotel Třešť 2.–4. října 2013*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 1 CD-ROM. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 466. ISBN 978-802-1067-189.

PETROV, Jan. Rozpor s dobrými mravy v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 18, s. 626-632.

Právní předpisy

Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., O odškodnění bolesti a snížení společenského uplatnění

Ostatní

HAJN, Petr. Může právnická osoba utrpět nemajetkovou újmu?. In: *Patria online* [online]. 2014, 10.11.2014 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2774534/muze-pravnicka-osoba-utrpet-nemajetkovou-ujmu.html>

KANCL. *Náhrada újmy: v novém občanském zákoníku* [online]. 2013 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_nahrada_ujmy.pdf

KANCL. Škoda z provozní činnosti. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Nový občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/skoda-zpusobena-provozni-cinnosti-a-provozem-zvlast-nebezpecnym/>

LOJDA, Jiří. Jak přežít (v) zaměstnání: Odpovědnost zaměstnavatele za škodu. *Peníze.cz* [online]. 2014, 2014-22.05 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/pracovni-pomer/286079-jak-prezit-v-zamestnani-odpovednost-zamestnavatele-za-skodu>

LOJDA, Jiří. Nový OZ přináší drobné změny v odpovědnosti za škodu. *Dopravní Noviny: Týdeník pro dopravu a logistiku* [online]. 2014, roč. 2014, č. 17, 2014-05-03 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.dnoviny.cz/financni-sluzby/novy-oz-prinasi-drobne-zmeny-v-odpovednosti-za-skodu>

Rozsudek nejvyššího soudu, NS 25 Cdo 3434/2009

Všeobecné pojistné podmínky OSP-3 pojišťovny Allianz a.s.

Všeobecné pojistné podmínky VPP-P-01/2014 České pojišťovny a.s.

Všeobecné pojistné podmínky P-100/14 pojišťovny Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group

Zvláštní pojistné podmínky P-600/14 pojišťovny Kooperativa, a.s., Vienna Insurance Group

Seznam tabulek

Tabulka 5.1	54
Tabulka 5.2	55

Seznam zkratk

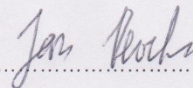
ČP	Česká pojišťovna
Obč.Z.	Občanský zákoník
NOZ	Nový Občanský zákoník
VPP	Všeobecné pojistné podmínky
ZPP	Zvláštní pojistné podmínky

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24.4.2015

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č. 1

Makléřský dotazník